

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LÁNGZI JENŐ

TÁRSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

Július hó 1-vel lapunkra új előfizetést nyitunk és kérjük azokat, akiknek előfizetése már lejárt, hogy a megújítás iránt intézkedni szíveskedjenek.

A római egyház és a keresztény szakszervezetek.

I.

A római kúriának az a törekvése, hogy a keresztény szakszervezeteket maga alá rendelje, oly intermezzóhoz vezetett, mely a keresztény felekezeti közöket erős zavarba ejtette. Vezetőjük Giesbert, hogy a felekezeti szakszervezetek élén a katolikus szakosztályok között évtizedek óta folyó viszálynak véget vessen, már négy év előtt a pápa legmagasabb döntését kérte ki. 1908 szeptember 29-én Trierben ezt mondta: „Ha katolikusok és evangélikusok egyesülése, amint az a keresztény szakszervezetekben történik, szentegyházunk tanai szerint nincs megengedve, akkor egy legmagasabb helyről jövő döntés tiltsa azt általánosságban meg. Találkozni fognak akkor közöttük engedelmes katolikusok.”

Két évvel később a pápa egy pásztorlevelében hírvül adta, hogy az az akarata, hogy végre béke legyen mindkét irány között és a püspökök fuldai értekezlete 1910 decemberben egy csomó irányelv megállapítása keretében kimondotta, hogy az egyházi főpásztori hivatalnak a döntésétől függ, hogy megfelel-e az egyházi alapelveknek egy szakszervezeti egyesülés megteremtése vagy működése. Ez nem jelent egyebet, mint hogy a katolikus egyház határoz afelett, vajjon katolikusoknak szabad-e felekezeti szakszervezetekben szervekedniük.

Minthogy ezzel a felekezeti szakszervezetek függetlenségének kérdése merült fel a római kúriával szemben, újabban a felekezeti katolikus ellenlábasi megkísérlék, hogy a felekezeti közöket legmagasabb bizalmi és bizalmatlansági nyilatkozatok jól kiszámított játékaival erőtlenné tegyék. A bizalmi nyilatkozatok természetesen csupán a katolikus egyház leg-hívebb fiainak szól, vagyis a szakosztályoknak, míg a Szentatya bizalmatlansága a keresztény szakszervezeteket éri. Eme machináció célja világos: a szakosztályok diadalérzetét és így hatalmi körét kívánják erősíteni és a felekezeti közöket soraiban megdőbberést, kételkedést és viszályt kívannak szítani. Talán azt is várják, hogy a keresztény vezéreket a pápai megnyilatkozásokkal szemben ellentállásra bujtogatták, hogy aztán könnyebben eszközölhessék ki a pápának megsemmisítő hatalmi szavát.

Azonban lássuk magukat a megnyilatkozásokat, melyek a mi szakszervezeteink körére is nagyérdekűek. Május 26. és 27-én Giesbert elnöklete alatt tartották Frankfurtban Dél-, Nyugat- és Kelet-Németország katolikus munkásegységei kartell-szövetségüknek ülését,

természetesen szokás szerint a császárhoz és a pápához intézeti kötelező hódoló táviratokkal. Az utóbbtól az ülés következő választ kapta: „A Szentatya szívből köszöni az engedelmesség s alázatosság érzéseit, melyeket a Frankfurtban Összegyűlt katolikus munkásegyleti vezetők megnyilvánítottak. Élénken inti őket, hogy ne csak magánéletükben, hanem közéleti tevékenységükben is híven kövessék a szentszék szociális tanításait és utasításait, különösen azokat, melyek az Encyklika rerum novarumban vannak befektetve. Nem kételkedik abban, hogy véleményeik és cselekedeteik az egyház előírásaival mindenben egyezni fognak. Az égi védelem jelképül apostoli áldását küldi.

Merry del Val.”

Az Encyklika rerum novarumra való hivatkozás világosan mutatja, mit gondolnak Rómában, mert ez az encyklika azt kívánja, hogy a katolikus munkások szakszervezeti szükségletei a katolikus munkásegyletek kebelében szervezendő szakosztályokban elégíttessenek ki, amely osztályoknak legfontosabb feladata a vallásosság ápolása legyen.

A katolikus egyház feje a katolikus munkásegyletek berlini szövetségének ülését (május 28. és 29.) már egészen másképp köszöntötte. Ez a szövetség, mely a katolikus szakosztályi mozgalom középpontja, Beyer lelkész útján hosszabb hódoló táviratot küldött a pápának, mely távirat a berlini irányzatot a következő három tételben világítja meg:

„1. Amint az egész földi életet, úgy a gazdasági életet is a földöntúli élet és a végső isteni! cél eszközének kívánja tekinteni. Elveti ennél fogva azt az alapelveket, hogy a munka és a gazdasági élet kizárólag gazdaságinak tekintessék és így a földöntúli élet és Istenhez való kapcsolatából kiszakíttassék.

2. A munka jogai és kötelességeire, a tulajdonra és a keresztény társadalmi rendre vonatkozó alapelveiben követi a tanokat, melyek XIII. Leó pápa enciklikájában és a Te megnyilatkozásaidban, Szent Atyánk, foglaltatnak. Különös súlyt helyez a munkával egybekötött ama kötelességekre, melyeket a munkásnak magával és családjával, munkaadójával, a különböző foglalkozási ágakkal, a társadalommal és az állammal szemben betöltenie kell. Az encyklika révén az állammal egybehangzólag elveti azt a felfogást, hogy a munkás és munkaadó osztály között egy természetes ellentét áll fenn. A nevezett enciklikához képest azt vallja, hogy a két osztály mindenképpen egymásra van utalva és természetes hivatásuk, hogy kölcsönösen békésen működjenek együtt. Épen eme békés együttműködés miatt azonban szövetségünk a legélesebb támadások tárgya lett ama munkásegységek részéről, melyek reményüket különösen a gazdasági hatalmi harcba helyezik. A katolikus munkásegységek szövetsége (Berlin) a társadalmi békét célozza és így kiválóan államfentartó hatalomként jelentkezik, mint az összeomlás-

nak erős megakadályozója és a társadalmi rendnek és állami fenhatóságnak biztos támasztéka.

3. Minthogy a katolikus munkásegységek szövetsége (Berlin) az egyház utasításaihoz képest teljesen a valláson épült és ennek tanait a gyakorlati életben sikerrel igyekszik megvalósítani, kijelenti, hogy úgy egyes tagjai, valamint különösen a bér- és munkaviszonyok javítására törekvő szakegyséletei szervezetek a vallás és erkölcs kérdéseiben ama hatóság alatt állanak, melyet maga Isten törvényei öreként állított fel, amely alárendeltség a közéleti tevékenységre is áll. A berlini szövetség ennél fogva egész működésében nyíltan elismeri a szentszék és az egyház Istentől kirendelt pásztorainak fenhatóságát, jól tudva, hogy minden üdvösség és minden jó az egyesre és az egész emberi társadalomra nézve csupán a nevezett fenhatósággal való kapcsolatban érhető el, amely fenhatóságot törvényei kinyilvánítására maga Isten rendelt ki.

Eme hármás, zsinórmérték miatt a berlini szövetséget sok oldalról támadják, különösen azok, akik azt tanítják, hogy a, bér- és munkaviszonyok javítását célzó törekvések tisztán gazdaságiak és a vallással semmi összefüggésük, hogy tehát ama szervezetek, melyek ezekért a célokért küzdenek, mint ilyenek nem állanak az egyház fenhatósága alatt. Mindenesetre a békét akarjuk, de semmi esetre sem az igazság rovására és az Isteni törvény és az egyház fenhatóságának kárára, mert eme javak felett rendelkezünk módunkban nincs.”

Erre a hódolatra, mely kifejezett és korlátlan alávetéssel párosul, a pápa Beyer lelkész útján a következő választ küldte:

„Ismerem alapelveiteket és törekvéseiteket, különösen pedig a különbségeket a ti szervezetetek és a többiek között. *Benneteket dicsérlek, veletek tartok és benneteket ismerlek el*, és minden erőmmel azon vagyok, hogy alapelveitek megvalósuljanak. *A többieket nem pártolom*; nem átkozom el őket, mert nem hivatásom az átok, azonban alapelveiket, melyek hamisak, el nem ismerhetem.

Ha az élet gazdasági oldalát a vallástól elválasztjuk, úgy hogy ez utóbbi nem hatja át az egész, embert és az egész szervezetet, úgy ennek csak szomorú következményei lehetnek. Ha ugyanis a vallást az élet valamű működéséből, pl. a gazdasági törekvésekből kiküszöböljük, akkor csakhamar ki fogjuk azt küszöbölni más, a gyakorlati életre vonatkozó kérdésekből is és csakhamar a felekezetenélküliség, vagyis minden vallás tagadásának ösvényére jutunk. Ezért nem pártolhatok ilyenfajta törekvéseket.

Ép így nem választható el az egyén, vagyis az egyes tag a szervezettől, mondván, hogy az egyes tagok ugyan az egyház hatalma alatt állanak, a szervezet mint ilyen azonban nem. Ez teljesen helytelen, tarthatatlan és elképzelhetetlen. *Az egyháznak joga van a szervezeteknek is parancsolni!*

Mond meg barátaidnak és a kedves munkásoknak: A Szentatya mindenben pártolja törekvéseiket, egyetért veletek, veletek érez és élénken kívánja, *hogy minden más munkásszervezel is veletek egyetértsen*. Kívánom, hogy minden elnöknek és tagnak megmond: A pápa teljes szívvel megáldja, őket és kéri, *hogy az eddighez hasonló módon folytassák működésüket nemcsak a munkások földi, hanem lelki javáért is.*”

A pápa két nyilatkozata közti ellentét élesebben meg nem nyilvánulhatott. Amott a sürgős figyelmeztetés a szentszék tanai és utasításainak követése tekintetében, emitt a legosztatlanabb dicséret a határtalan elismerés és a törekvések követésének ajánlása, mind-

kettő felett pedig kinyilatkoztatása az uralmi elvnek „*Az egyház a szervezeteknek is parancsol.*”

A Beyer lelkész által közvetített nyilatkozatokat csak szóbeliek voltak, viszont a szakosztályok írásbeli nyilatkozattal vonulhattak fel. Az említett berlini szövetségi ülésnek a pápához intézett egy hódoló távira tára Merry del Val kardinális következő válaszirát; érkezett:

„A Szentatya nagy szívbeli örömmel vette gyermeki alázatosságotoknak és teljes engedelmisségeteknél megnyilatkozását, melyet a Berlinben összegyűlt katolikus munkásegység elnökei és tagjai jelentettek. A legmelegebb szerencsekívánatait küldi e szövetségnek mert hiszen működéséi, azt is, amely a múlt és föld életre vonatkozik, a keresztény bölcsesség törvényei szerint az utolsó földöntúli célra irányítva rendezi be; éf minthogy nyíltan a katolikus zászló alatt küzd, megérdemli a legmagasabb pártfogást és ajánlást. Az emiittet elnökök és tagok álláspontját megerősíti azzal, hogy a bémunkások védelme érdekében és az emberi társadalom hivatási ágai közötti béke céljából folytatott tevékenységüket teljes erejükkel a hivatásos lelkészek vezetése alatt folytatják. Az isteni kegy, jelképül szeretettel adja apostoli áldását. Merry del Val kardinális.” Ez ama katolikus iránynak élénk elismerése, pártfogása és ajánlása, mely nem akar felekezetenként lenni, hanem mint nyílt katolikus, szervezet lép fel és közvetlenül az egyházi fenhatóságnak veti alá magát. A pápai nyilatkozatok oly kétségtelenül világosak és oly határozottan nyíltak, hogy csődöt mondott velük szemben minden félremagyarázás és bújódsi. Ettől a perctől fogva véget ért a felekezetenkénti sorában évek óta hangzott büszkélkedés a, pápa egyenlő mértékű jóakarásával. Nyilvánvaló lett, hogy a katolikus kereszténység feje csak katolikus szakegységeket és munkásegységeket pártol, de semmit sem akar tudni a felekezetenkénti szakszervezetekről, hogy ez utóbbiakat alapanaikkal együtt hamisaknak vallja és minden körülmények között követeli a szakszervezetnek a papság parancsai alá vetését.

Befejező közlemény a jövő számban.

Bede Ádám: Morgan.

Az amerikai „spirit of combination”-nak egyik legérdekesebb fejezetét adja Carl Hoveynak most megjelent és Morgannak, a pénzfejedelemnek élettörténetét tartalmazó könyve. Ennek az életnek a története csodálatosan egybeesik a modern amerikai gazdasági élet történetével és különösen a trustok kifejlődésének folyamataival és ez az, ami annak különös érdekességét kölcsönöz.

Morgan élete ugyanis az amerikai gazdasági fejlődés legmodernebb fázisának kialakulása közepett nem jelent kevesebbet, mint azt a törekvést, hogy a pénz ép úgy bevonassék a „spirit of combination” körébe, mint minden más áru és hogy a forgalomnak ez az érzékeny szerve ép úgy trustifikálódjék, mint a termelési tevékenység tárgyát képező áruk legtöbbje.

Morgannak ez a törekvése – a dolog természeténél fogva – mindig csak kritikusi viszonyok között léphetett előtérbe. Az amerikai nagy pénzváságok tették számára lehetővé, hogy „a gazdasági helyzet szánálása érdekében” nagy pénzcsoportokat létesítsen és azokat saját vállalatai érdekében sikerrel működtesse. De az a tény, hogy az ő nagy organizáló tevékenységének legeredményesebb etapjai egybeesnek egy-egy kri-

zissel, elegendő volt az amerikaiak részére ahhoz, hogy Morganban a „nagy megmentőt”-t lássák.

Így állítja be Hovey is az ő hőstét és sikeres üzleti vállalatait, mint megannyi hőstettet, melyekkel Amerika közgazdasági érdekeit mozdította elő. Lássunk néhányat ezekből a hőstettek közül:

Az; első Morgan-szindikátus létesítése az 1873. évi nagy pánikot követő időbe esik, amikor az Egyesült-Államok hitele erősen meg volt rendülve, bár arra jobban rászorult volna, mint bármikor azelőtt vagy azóta. Az országnak ebből a pénzügyi depresszióból való kiszabadítása, ha még oly nagy ellenértékért történt is ez, kétségtelenül nagyjelentőségű államférfiúi cselekedet volt. De egészen amerikaiatlan dolog ezt a tranzakciót nem a „business” oldaláról nézni, hanem a romantikusról, amint azt Hovey teszi. Mert ha azt még el is hinnék neki, hogy Morgant eleinte tisztán önzetlen lelkesedés vezérelte annál; a hitelművelésnél, melyet 1878-ban az Egyesült-Államok kormánya és az angol kapitalisták között közvetített, azt már bajos elhinni, hogy a Rothschildok, kikkel Morgan erre a célra konzorciumot létesített, másért, mint a jó üzletért vettek részt e vállalatban. Az ilyen üzleti összeköttetésnél pedig teljesen elegendő, hogy az egyik érdekelt legyen számító és üzletszerű, a másik aztán lehet hősiesség, nemes és romantikus. Ezt pedig Morgan jól tudta.

Miután az Egyesült-Államok hitelviszonyai konszolidálódtak, az lett a közgazdasági program főpontja, hogy az ország belsejének gazdasági értékeit és erőforrásait a lehetőségig hasznosítsák. És megkezdődött a nagyszabású vasutépítkezés, majd a versenyző vasúttársaságok véres harca, mely Amerika gazdaságtörténetének legizgatóbban érdekes fejezete. Ha Morgan továbbra is fenn akarta tartani presztízsét, bele kellett nyúlnia e harcokba, vagy Hovey nyelvén szólva, újra *meg* kellett valakit mentenie.

Ezúttal William H. Vanderbilt volt a mentőakció tárgya, ki ez időtájt abszolút ura volt a New-York Central Railway Corporation-nak, s ha ez előkelő közgazdasági szerepe dacára is rászorult Morgan mentőakciójára, úgy ennek az a magyarázata, hogy a vasúttársaságot (– ha egyáltalán társaságnak, nevezhető oly vállalat, melynek részvényeiből 87 százalék egy ember kezében van –) az a; veszély fenyegette, hogy oly magas adóval sújtják telkeit, mely adóteher a társaság és különösen Vanderbilt profitját lényegesen megcsappantotta volna. Ezt a profitot kellett megmenteni. Ennek pedig az volt a módja, hogy a vasúttársaság részvényeinek egy hányadát Morgan átvette egy titkos angol konzorciummal; csak annyit, amennyi elegendő ahhoz, hogy New-York állam és New-York város, mely a telkek nagy megadóztatását tervbe vette volt, meg legyen nyugtatva arra nézve, hogy a New-York Central vasúttársaság nem Vanderbilt monopóliuma, hanem társasági tulajdon. Hogy Morgan keze megelőzőleg benn volt-e ebben a megadóztatási kampányban, az mellékes, de hogy utólag erős befolyásra tett szert a New-York Centralra, az bizonyos.

Egy magasabb szempontból Morgannak ezek a mentőakciói úgy is tekinthetők, mint introdukciói annak a közgazdasági folyamatnak, mely a szabad verseny fokozatos kiküszöbölésével a magánvagyonot trustvagyonná fejlesztette. Hovey szereti is ezt a magasabb szempontot érvényesíteni Morgan működésével szemben, ami ellen nem is lehetne kifogást emelni, ha nem tolna fel az a prózai ellenvetés, hogy miközben Morgan a *mások* magánvagyonát sikeresen átszervezte trustvagyonná, ezalatt önmaga milliárdos lett. Ez utóbbi pontra nézve bizonyára senki sem vár Hoveytól pontos leírást vagy használati utasításokként ható meg-

jegyzéseket, de az már mégis kissé naiv magyarázat, hogy „Morgan pontosan kiszolgálta az ő klienseit, az investálókat és így növelte vagyonát évről-évre. Azonkívül a bankárok szindikátusában! is résztvett, mely a kormánynak és a vasúttársaságoknak kölcsönöket közvetített.”

A vasutak ez időtájt igen aggasztó tüneteket mutattak: Alig tizenhárom év alatt 423 amerikai vasúttársaság (43.770 mértföldnyi hálózattal és több mint két-ezer millió dollár tőkével) ment tönkre. A megmaradók közül pedig az 1888. év összehasonlító statisztikai adatai szerint 95 társaság tizennégy millió dollárral kevesebb jövedelmet mutatott fel, mint az előző évben, dacára annak, hogy összbevételük húsz millió dollárral többet tett ki, mint 1887-ben. Ezen vasutkrízisek közepette fejlődött ki Amerikában, az úgynevezett „pénzügyi feudalizmus”, melynek mind jelentékenyebbé váló képviselője, majd egyenesen szimbóluma John Pierpont Morgan lett. Miután a Reading vasúttársaságot is „megmentette”, azon volt, hogy a többi vasúttársaság fölött is „suhogtassa a tőke korbácsát.” Mielőtt azonban ezt az akcióját diadalra vihette volna, egy újabb gazdasági válság előnyeit kellett kiaknáznia, az 1893-ikét, mely soha nem látott pusztításokat vitt végbe Amerika gazdasági életében: Az ország hitele kisebb lett, mint bármikor a polgárháború óta és a megelőző negyven év restaurációs munkája egyszerre semmivé lett. A pénzügyi viszonyok a lehető legsiralmasabb képet mutattak: nyolcféle pénznem volt forgalomban, miközben a fedezetül szolgáló aranykészlet veszedelmesen megfogyatkozott, az ezüst pedig rohamosan veszített értékéből.

Ki más menthette volna ki az Egyesült-Államok kormányát és népét e kétségbeejtő szituációból, mint Morgan? A segítség ekkor már csak külföldről jöhetett, mert az amerikai parlamenttel minden próbálkozás hiábavaló volt. Ott az ezüstvaluta képviselői oppozíciót csináltak Cleveland elnöknek és az ő kettős valutára irányuló politikájának. Tehát csak Anglia pénzvilágától lehetett valamit remélni, föltéve, hogy Morgan rábírható arra, hogy az angol pénzembereknél élvezett hitelét és tekintélyét oly irányban érvényesítse, hogy az amerikai államkincstár szorult helyzetéből kimenthető legyen. Morgan tetemes provízióval erre rábírható volt és amerikai részről August Belmonttal, a későbbi vasutkirálylyal, európai részről pedig a Rothschild-csoporttal sikerült egy konzorciumot létesíteni, mely 65.317,500 dollár értékű arannyal látta el az országot.

Ezt a tranzakciót, mely a legjobb esetben is egy kedvező konjunktúra ügyes kihasználása Morgan részéről, Hovey 50 oldalon keresztül tárgyalja, mint az államférfiúi és üzlettemberi egyesített bölcsesség utóéletlen eredményét. És hosszasan mentegeti Morgant az akkori radikális lapok támadásaival szemben, oly hosszasan, hogy szinte gyanússá válik . . . Bizonyos azonban, hogy a hírlapi támadások és apológiák Morgan nevét általánosan ismertté tették. Ha, eddig az ideig csak bankárok és üzlettemberek körében volt Morgan neve közismert, ettől az időtől kezdődik az amerikai közéletben való szereplése, mely a mai napig sem szűnt meg. Eddig Morgan személyiség, ettől kezdve intézmény, melylyel Amerika gazdasági életének minden nyilvánulása, közepett számolni kell, mely a gazdasági tevékenység minden ágára kihat, mely egész iparágakat kontrollál, a kereskedelmi és pénzforgalmat a kezében tartja, mely még a nemzeti jövedelem eloszlására is érzeteti hatásait és amely mindezeknél fogva az ország politikai viszonyaira is óriási befolyást gyakorol – a kulisszák mögött.

Ezzel a hatalmas gazdasági energiái órással függ össze – bár távolról sem oly mértékben, mint Hovey állítja, – a mai Amerikának egyik legjelentősebb ipari alkotása, a „spirit of combination”-nak eddig legtökéletesebb nyilvánulása: a „United States Steel Corporation”, az acéltrust.

Az acéltrust – mondja Hovey – leghívebb kifejezője Morgan életcéljának: a fölösleges, erőpusztító verseny megszüntetésének. Az amerikai acéliparban, a világ legjelentősebb ipari termelésében azonban ezt a célt már Carnegie rég megvalósította volt, aki 1900-ban számos millióval vissza akart vonulni a gazdasági tevékenység tereiről és félő volt, hogy az ő visszavonulásával a mesterségesen elnyomott verseny ismét kiújul, ami Morgant már csak azért is igen közelről érdekelte, mert ha a vasipar ismét darabokra tagolódik, ez új vasutvonalak létesítését, új bankok alapítását jelenti, ami kellemetlen módon szaporította volna meg az ő munkáját, szétforgácsolta volna és elterelte volna monopóliumos törekvéseitől, apró-cseprő csatározásokba keverve őt bankokkal, vasúti- és iparvállalatokkal.

Csak egy mentség volt: Carnegie ipartelepeinek egy társaság kezében való egyesítése. Ennek a társaságnak létesítése és finanszírozása Morgan szíve szerint való munka volt. Hogy ez az ezer millió dolláros mammut-vállalat hogy létesült, annak illusztrálásául Hovey a következő történetet beszéli el: New-York város egykori polgármestere, Grace, egy napon értesítést kapott a J. P. Morgan & Co. cégtől, mely szerint őt is felvették az Acéltrust alapítói sorába, százezer dollárt jegyezve nevében. Ez annyit jelent, hogy Grace, pusztán a Morgan cég iránt való bizalma alapján százezer dollár erejéig lett érdekelve a Steel Corporation-nál. Oly beruházás volt ez – mondja Grace, – melynek természetéről mitsem tudott, de pusztán Morganban bízva belement a vállalatba. Megjegyzendő, hogy a százezer dollárból sohasem fizetett be készpénzben nyolcezer dollárnál többet, az osztalékot ellenben az általa *jegyzett* összeg után mindig pontosan megkapta.

Láttnivaló, hogy Morgan a bizalomgerjesztést és hasonló lelki faktorokat ép oly körültekintéssel kezelte, mint vállalatának tisztán materiális oldalait. És szervező tehetsége mellett talán ebben rejlik Morgan igazi nagy értéke, hogy a ható okokkal oly biztonság- és tudatossággal képes számolni, mint az a történelem nagy hadvezéreiből és államférfiairól van feljegyezve. A modern komplikált gazdasági életbe ezt az imponáló erőt a Morganok és Rockefellerok vitték be. Eközben Morgan a nemzetközi pénzvilág elismert fejévé lett. A fejedelmeknek kijáró megkülönböztetések sem maradtak el. Úgy a német császár, mint Edward angol király tüntető módon halmozták el barátságuk jeleivel a pénzkirályt, aki sem tekintélyben, sem vagyonban, sem diplomáciai és egyéb segédcsapatok, sőt talán politikai jelentőség tekintetében nincs mögötte koronás barátainak.

Az acéltrust körüli szereplésével kapcsolatban Hovey felemlíti azt az energiát, melyet Morgan a munkásság követeléseivel szemben tanúsított. Köztudomású, hogy csaknem közvetlenül a Steel Corporation szervezése után sztrájk ütött ki az acéltelepeken a szakszervezet elismerése érdekében. Morgan ellenszegült ennek a követelésnek és a munkások két és fél havi sztrájk után visszatértek a munkához, anélkül, hogy követelésüket teljesítették volna. Ma is az a helyzet áll fenn, hogy az acéliparban a munkaadók a legerősebb szervezetséget, a munkások a legszomorúbb szétforgácsolt-ságot mutatják.

Mi rejlik Morgannak ez ellenállása mögött? Ta-

lán érzi, hogy itt egy végzetessé válható hatalom fejlődhetik ki? Talán ezt akarja hátráltatni azzal, hogy nyereségrészesedéssel kárpótolja az acéltrust munkásait szétforgácsoltágukért? Úgy látszik, mintha még ennek az abszolút pénzügyi nagyhatalomnak is volnának félelmei. Ami azonban a kérdés lényegét illeti, az amerikai munkáviszonyok ismerői tudják, hogy az Amalgamated Steel and Iron Workers szervezetének ez a letörése nem annyira a steel-trust erejének, mint az amerikai munkásszervezetek gyöngeségének a jele. Tudják, hogy a régi, alkalmatlanná vált szervezkedési formákhoz való ragaszkodás okozza az amerikai munkásmozgalom gyöngeségét, ép úgy, mint ahogy az amerikai vállalkozók ereje a célszerű, modern szervezkedésben rejlik. Hogy Morganék ezt is monopolizálni akarják, nagy mértékben amellel bizonyít, hogy ők tudatában vannak azon ténynek, hogy erejüket nem zsenialitásuknak, kiváló egyéniségeiknek vagy ellenőrizhetetlen véletleneknek köszönhetik, – mint ezt életírók hiszik, hanem ezeknek a célszerű szervezkedési módszereknek. Ezeknek elsajátítása a munkásság részéről végveszélybe sodorhatja a trustokat, mert ez nem jelentene egyebet, mint a szakmáknak és a szakmákon belüli versenynek megszüntetését a munkások között, egységes és szolidáris eljárást minden kérdésben, szakszervezkedés helyett ipari szervezkedést, kispolgári célok és eszközök helyett szocialista célokat és eszközöket.

Az utolsó 1907-iki krízissel kapcsolatban ismét sokat emlegették Morgannak, az elmaradhatatlan megmentőnek nevét. Ezúttal egy 25 millió dolláros, tízszázalékos kölcsönrel vásárolta meg ezt a nevet, melyet a legnagyobb fejtelenség napjaiban nyújtott a megszorult pénzpiacnak. Ámde ennél a segélynyújtásnál már nem sikerült az etikai momentumokat annyira előtérbe tolnia, mint az előbbi esetekben. Egrészt az a számító hidegvér, melylyel a Knickerbocker Trust Co. bukását nézte, másrészt az a zavarosban való halászat-jellegű tranzakció, melylyel a krízis közepette az erősen megingott Tennessel Coal and Iron Company részvényei! az acéltrusttal összevásároltatta, alapos aggályokat engedtek felmerülni Morgan szándékainak ideális volta tekintetében. A parlamenti bizottság, melyet ez utóbbi ügy megvizsgálására kiküldtek, nem volt képes megszüntetni a közönség aggályait és eloszlatni gyanúját. Sőt – mint Hovey sok szomorúsággal mondja – „egyesek még ma is azt hiszik, hogy Morgan, kinek egész életét az a törekvés töltötte be, hogy a pénzpiacra szilárd állapotokat létesítsen, szándékosan idézett elő egy nagyszabású pánikot, mely az egész üzleti életet megbéníthatta, az ipart alááshatta ... és az országot tíz évvel visszavethette volna, pusztán abból az okból, hogy ez által olcsón jusson egy 17 millió dollárra becsült részvénytársasághoz.”

Távol állunk attól, hogy egy embernek, ha még oly hatalmas is, ekkora befolyást tulajdonítsunk egy ország gazdasági helyzetére. De vajjon nem szimbolikus-e ez a kapcsolat, melyet Morgan személye az amerikai közigazdaság kritikus periódusaival már negyven év óta felmutat? És ha naiv életrajzírók ebben a misztikus összefüggésben csak egy nagy zseninek korára gyakorolt hatását látják, hogy ez a vonatkozások mélyebb szemlélőjét nem fogja megtéveszteni. Mert bizonyos, hogy oly országban, mint az Egyesült-Államok, ahol a magántőke ilyfokú hatalomra tehet szert, azt oly faktornak is tekintik, mely máról-holnapra döntheti halomra a legkonszolidáltabb állapotokat is. És ebben a szemléletben rejlik a baj főforrása. Ez okozza, hogy átmeneti depressziókból országos pánikok válhat-

nak, melyeket aztán a Morganok célszerűen kiaknázhathatnak. És így a magántőke hatalma és a gazdasági válságok között csakugyan van egy szimbolikus összefüggés, mely közgazdasági nyelven úgy fejezhető ki, hogy az individualizmuson alapuló gazdasági rend oly mértékben teszi lehetővé a gazdasági válságokat, amily mértékben koncentrált gazdasági intézmények egyes egyének hatalmi érdekeinek eszközei. Minél következetesebb gazdasági individualizmussal állunk szemben, annál alkalmasabb a talaj gazdasági válságok számára.

A Morganok kritikus fejlődési stádiumok szülöttei. Egy forrongó, kaotikus gazdasági renddé, mely egyének és intézmények között még nem állította helyre az egyensúlyt, mint ahogy az konszolidált gazdasági keretek között tapasztalható.

Cicely Dean Corbett (London): Harc a nők választói jogáért Angliában.

(Utánnomás tilos.)

1897 óta első ízben szenvedett hajótörést egy törvényjavaslat, mely az angol nőknek politikai hatalmat kívánt biztosítani. Az alsóház többsége már hét ízben jóváhagyott egy-egy javaslatot, mely a nők választójoga érdekében nyújtott be, és pedig 1870-ben 1886-ban, 1897-ben, 1908-ban, 1909-ben, 1910-ben és 1911-ben. Az 1910., 1911. és 1912. évi úgynevezett „Gonciliation-bill”-ek majdnem egybehangzóak voltak; megengedték, hogy azok a nők, kiknek községi szavazati joguk van, vagyis az önálló háztartással bírók (mintegy egy millió), választhassanak, 1911-ben 250 képviselő szavazott a nők választójoga mellett és csak 88 ellene. A nélkül, hogy újabb választás történt volna, 1912-ben 208 képviselő szavazott a nők választójoga mellett és 222 ellene. Talán érdemes, hogy eme véleményváltozás okát felkutassuk...

Különböző tényezőknek kellett közreműködniük. Most először jelentkezett a kérdés tényleg időszerűnek. Asquith miniszterelnök noha maga a nők választójoga ellen van, szavát adta, hogy abban az esetben, ha a Conciliation-bill a második olvasásnál sikeresen keresztül megy, a kormány a harmadik tárgyalásra egy teljes hetet fog szálni. Ha a többség állhatatos lett volna, a javaslatnak csupán a felsőházban kellett volna még megszavaztatnia, hogy törvénnyé váljék. Még abban az esetben, ha a párok nem is fogadták volna el, akkor is meg lett volna az alsóházban elért sikernek az a hatása, hogy a kormánynak az általános választójogról szóló javaslatába, melyet a miniszterelnök 1911 novemberben ígért, a nők választói jogát fel kellett volna vennie. Számolni kellett már ama képviselők elpártolásával, kik azelőtt a nők szavazati jogának csak azért voltak hívei, mert pártjuk asszonyainak tetszeni akartak, vagy mert a közvéleménytől féltek. A szüfrassetek nagyon jól tudták, hogy hamis barátaiknak már most színt kell vallaniuk és hogy minden egyes ellenségük az antiszüfrassetek hatalmas erőfeszítései folytán egyszálalig le fog szavazni. Számítottak ilyformán egy bizonyos mértékben csökkent többségre.

Egyébként 1910 óta a radikálisok, Lloyd George és Winston Churchill-el az élükön a korlátozott női szavazati jog elleneseinek vallották magukat, jóllehet a férfiak szavazati joga sem volt általános és jóllehet a Conciliation-bill minden társadalmi, osztály részére pártatlan volt. A mióta a kormány javaslata szönyegre került, Lloyd George ígéretet tett, hogy a Conciliation-bill mellett fog szavazni, abban a reményben, hogy az ké-

sőbb bővülni fog. Ellenben Churchill ellenséges álláspontot foglalt el minden női szavazati jogot célzó javaslatl szemben, noha erősen hangsúlyozta a szüfrassetek iránt érzett rokonszenvét. A Conciliation-bill nagyon korlátozott volt nekik, a többi pedig nagyon messzemenő. Ilyenformán azok a radikálisok és liberálisok, akik sokkal hívebbek voltak pártjukhoz, mint elveikhez, jó társaságban voltak.

Mindennek ellenére sem a minden női választói jogot ellenző, sem a radikálisok, a kik minden a pártjuknak kedvezőtlen női választói jogtól féltek, nem tudtak volna egy olyan többséget legyőzni, a melylyel a szüfrassetek 1911-ben dicsekedhettek, – ha egyéb körülmények is közre nem játszottak volna. Először is a bányász-sztrájk folytán a munkáspárt 15 képviselője távol maradt az üléstől; ezek 1911-ben még teljesen híven szavaztak le a Conciliation mellett, noha hivatalosan az általános választójogot pártolták. (Igen érdekes egyébként az a körülmény, hogy a munkáspárt az eyedüli, mely a szüfrassetek zászlajához igazán hü.) Midőn a miniszterelnök az általános választói jog híveinek küldöttségét novemberben fogadta, csupán a férfiak általános választójogát ígérte meg. Erre a munkáspárt, melynek a férfiak általános választójoga a választásoknál nagy hasznára lett volna, óriási tüntetést rendezett, hogy a választójog minden oly kiterjesztése ellen tiltakozzék, melyben a nők szavazati joga nincs benne. Ily módon igen érdekes helyzet állott elő:

A nőmozgalomnak mintegy 50 év óta hangoztatott követelményeire a nők szavazati joga érdekében a demokratikus kormány a „minden férfiú választói jogának” ígéretével felelt. Ez ellen az ígéret ellen viszont, mely a munkások barátságos megnyerését célozta, maguk a munkások, női társaik iránt érzett lojalitásból, a legelőkeltebben tiltakoztak.

Másodszor az ír nationalisták szakadásának ténye volt az, mely az ügy vesztét okozta. Az utolsó két alkalommal az írek többsége a választójog mellett szavazott. Március 28-ika előtt néhány nappal az a hír terjedt el, hogy William Redmond megüzente híveinek, hogy vagy a javaslat ellen szavazzanak, vagy egyáltalán ne adjanak szavazatot. A 70 nemzetiségi képviselő között legfeljebb egy tucat antiszüfrasset volt, néhány egyáltalán nem érdeklődött a női szavazati jog kérdése iránt, a többség azonban a női szavazati jog barátjának vallotta magát. Ezek közül került ki a bizottság ama tiz tagja, mely a Conciliation-billt elvetette; gondjuk volt reá, hogy a kamarát abban az időpontban hagyják cserben, amidőn a javaslat felett szavazni kell. Tizenegy nemzetiségi pedig úgy árulta el meggyőződését, hogy a javaslat ellen szavazott, holott azt az előző évben támogatta.

A javaslat vereségének harmadik oka, a mely egyszerűs mind a legigazságtalanabb és a közvéleményre a leghatásosabb is volt, az, hogy a radikális asszonyok egy csoportja elkövette azt a hibát, hogy szervezett rendezvények és erőszakosságokat követett el. 1911 tavaszától őszig a nők társadalmi és politikai egyesülete (The Womens social and political Union), Paukhunst asszonynyal az élén forradalmi taktikájában a szélcsend jelszavát adta ki. A miniszterek a zavartatás veszélye nélkül beszélhettek és a kormánypárt jelöltjei nem szenvedtek többé a választásoknál a női szavazati jog híveinek akadékoskodása folytán. Ez a béke, mely a Conciliation-bill-nek 1911-ben elért sikere folytán csak erősödött, véget ért midőn a miniszterelnök 1912-ben kimondotta, hogy a kormány választójogi programja csupán a férfiakra nézve általános. Noha Asquith a kormány nevében megígérte, hogy abban az esetben, ha az alsóház a kormány javaslatát szótöb-

seggel elfogadja, a felső ház előtt a nők választójoga érdekében fog felszólalni, és hogy a Conciliation-bill harmadik tárgyalására egy teljes hetet fog szánni, mégis kimondták a Pankhurst asszony által vezetett harcos nők a háborút. A sikernek ígért két lehetőségét figyelmen kívül hagyták. Azon a kormány-kijelentésen sértődtek meg, hogy minden felnőtt és kellő intelligenciájú polgár meg fogja kapni a választójogot, és e polgárok alatt a kormány a nőket nem értette. Megállapították, hogy a férfiak általános szavazati jogáért semmi mozgalom nem volt, holott a nők szavazati jogának kérdése jelenleg egyike a legnagyobb súlyú politikai kérdéseknek. Kigúnyolták az úgynevezett radikális kormányt, a mely vonakodott, hogy a nép legnagyobb része által követelt szabadsági jog mellé álljon. Elvetették a Conciliation-billt és egy hivatalos javaslatot követeltek a kormánytól, mely férfiaknak és nőknek tényleg meghozza az általános választó jogot. E célból újból folytatták eddigi forradalmi taktikájukat, és pedig nagyobb szabásuan, mint valaha. Nem elégedtek meg azzal, hogy a minisztereket személyükben megtámadják, de a nagy áruházak ablakait is betörték, sőt ugyanezt tették a legforgalmasabb utcák házaival is, és hibájukat a kormányra tolták, mely nem akar érdekében semmit sem tenni, és a polgárookra, a kik követelményeikkel szemben semlegesen viselkedtek. (Több száz harcosnő fogházba került.) Ezek a váratlan események a brit nép érzéseit megsértették. A nem őszinte képviselők azonban, a kik csak alkalmat kerestek arra, hogy a szüfrazsetekkel szemben vállalt kötelezettségeiktől megszabaduljanak, megragadták az alkalmat, hogy kijelentsék, miszerint „tekintettel a békére és a közbiztonságra” pillanatnyilag a női szavazati jog ellen vannak, noha elyben mindig mellette szavaztak volna. A Conciliation-bill bizottsága kiáltványt bocsátott ki, melyben figyelmeztette a hűtlenekeket, hogy a forradalmi állásfoglalás a javaslat sorsát teszi tönkre, holott az 50 év óta nyugodtan dolgozó és törvényszerűen működő egyesületek, melyek a nők választójogáért küzdenek, e javaslatához a legforróbb reményeket fűzték. „Tiltakozunk az ellen, hogy erőszakos úton helytelen állásfoglalásra kényszerítsenek bennünket; ép így vonakodunk attól, hogy helyesnek és becsületesnek elismert álláspontunktól erőszak folytán eltérítsünk.”

A kiáltvány hatástalan maradt. Három conservatív és 12 liberális képviselő pártolt el az ügytől.

A Conciliation-bill vereségét a forradalmárok erőszakos taktikájuk igazolásának tekintették. Odakiáltották a világnak, hogy a képviselők árulása a béke fenntartásának leple alatt, bizonyíték a mellett, hogy a rábeszélésnek legfáradtságosabb módszerei is hiábavalók.

Noha a vezetők, Paukhurst és Pettick-Laurence asszonyok és az utóbbinak férje, hosszú tartalmú börtönbüntetést kaptak, még mindig félnek az erőszak újabb kitöréseitől és a magántulajdon megtámadásától. Nyilvánvaló, hogy a kormánynak minden rendszabályozása csak arra jó, hogy a harcos nők forradalmi szellemét izgassa. Minél inkább büntetik őket szabadságvesztéssel, annál inkább ragaszkodnak ahhoz az állásponthez, hogy ellentálljanak, főleg Christabel Paukhurst vezetése alatt, a kinek eddigelé sikerült a rendőrök üldözése elől menekülnie.

Közben a nők választójogi egyesületeinek országos szövetsége, mely egyetlen erőszakos cselekedetet sem követett el, a „köpönyegforgató képviselők” kerületeiben heves harcra készül. Amint mindenkor távol állott tőle a fizikai erőszak taktikáját alkalmazni, és a mint mindenkor meggyőződése volt, hogy helyesebb a köz-

véleményt a nők egyenjogúsítása kérdésének megnyerni, úgy most még inkább ezen az állásponton igyekeznek a békeszerető választójogi harcosnőket munkára buzdítani. Reménnyel és hittel teli szívvel az a meggyőződésünk, hogy az igazság megvalósulta nem soká várat már magára. A nők választójogának ügye nem szenvedhet vereséget. A haladás és a civilizáció minden erői minden egyes országban melléje fognak állani.

Sohsem volt ez erőnek sikerre nagyobb kilátásuk, mint ebben a pillanatban.

A székesfőváros szociálpolitikai programja.

A székesfőváros szociálpolitikai bizottsága legutolsó ülésében, a dr Wildner Ödön tanácsnoktól és dr Ferenczi Imre szociálpolitikai szakelőadótól kidolgozott előterjesztést a székesfőváros szociálpolitikai munkaprogramja tárgyában a maga egészében elfogadta. Ez a fővárosi közönség legszélesebb rétegeit érintő szociális program, (melynek részletes indokolása, sajnos hiányzik) a következő:

I. Általános szociálpolitika,

1. *Társadalmi statisztika a vagyontalan néposztályok helyzetéről.*

a) Háztartási felvételek a munkások, altisztek, általában kisemberek és városi alkalmazottak köréből;

b) lakásegészségügyi felvételek;

c) ipari-, szociális felvételek (pl. otthoni munka) stb.

2. *Lakásügy.*

a) Az építési program meghatározása;

b) kislakások, népszállók, népházak, szükséglakások és menhelyek kezelése;

c) lakáspiaci statisztika az egy- és kétszobás bérbeadó lakások folytatólagos nyilvántartása alapján;

d) a lakásfelügyelet újjászervezése és központi irányítása;

e) békéltetés és közvetítés vitás lakásbérleti ügyekben;

f) a központi lakásegyesület ügyei;

g) a lakáshivatal ügyei;

h) a közép- és munkásosztály szervezeti részéről létesítendő kislakások és lakástelepek támogatása.

(Közvetlen feladatok; lakó és lakásnyilvántartó a közvégsi lakásokról, lakásegészségügyi felvételek, lakásfelügyelő nevelése, a lakáshasználati szabályzat és a lakásközvetítési szabályzat megállapítása, a férfi és női ágybérlok különválasztása, a népszállók szaporítása, a lerombolandó városrészekből kilakoltakról való gondoskodás, diákszállók, egészségtelen házak átvétele és kijavítása, új városi területek szabályozása a közhasznú lakásépítés céljára, országos lakásügyi kongresszus előkészítése.)

3. *A nép élmezését előmozdító társadalmi szervezetek ügyei,* (pl. munkásfogyasztási szövetkezetek és alkohol nélküli éttermek).

4. *Hatósági tanácsadók vagyontalanok számára,* (a jogi és közigazgatási, valamint az orvosi tanácsadás, kivált a tüdővész- és alkoholelleses küzdelem céljaira).

5. *A népegészségügyet előmozdító intézmények.*

a) Családi kertbérletek a székesfőváros földjén;

b) parkok;

c) játszótérek;

d) erdei üdülőtelepek és iskolák;

- e) kerti és mezei foglalkoztató telepek;
 f) diszpanzerek;
 g) népfürdők és iskolafürdők.
 6. *Anya és gyermekvédelem.*
 a) Kerületi anyaotthonok és csecsemő diszpanzerek;
 b) középponti csecsemő intézet (kórház jellegű csecsemő otthon);
 c) hatósági dajkaközvetítés;
 d) állandó testi vagy szellemi fogyatkozásban szenvedő gyermekekről való gondoskodás; (óvoda siketnémák számára, nyomorék gyermekeket foglalkoztató intézet, kezdő ideg- és elmebeteg gyermekeket gondozó intézet, kifejezetten hülyék, valamint epileptikus gyermekeket ápoló intézet, a gyógyíthatatlan gyermekek külön intézeti gondozása);
 e) tüdővész gyermek mentése (diszpanzerek, népszanatoriumok, üdülőtelepek stb.);
 f) a gyermekkínzások és a gyermekek gazdasági kizsákmányolása elleni küzdelem;
 g) az árvák modern ellátása;
 h) a züllött és züllés veszélyének kitétt gyermekek mentése;
 i) a gyermekvédelemmel foglalkozó hatóságok és társadalmi szervezetek munkájának központi irányítása, illetve ellenőrzése.
 7. *Gazdasági népnevelés.*
 (Az ismétlő (gazdasági és háztartási) iskolák, iparos-tanonc-iskolák és tanfolyamok, a technikai rajz-, ének és zeneoktatás egységes irányítása és továbbfejlesztése.)
 a) Önálló épületben elhelyezendő iparostanonciskola a nappali oktatás céljaira;
 b) tanonc-otthonok létesítése, részben az előbb emiített épülettel való kapcsolatban;
 c) iparostanonc előkészítő iskola;
 d) a tanoncok testi- és szellemi nevelésének továbbfejlesztése (tornázás, játék-szakirányú tankönyvek pályázat útján való beszerzése, az állampolgári oktatás kiépítése, a magasabb elméleti képzettséggel ipari pályára lépett tanoncok megfelelő elméleti oktatása, olvasótermek, énektanítás, ifjúsági egyesületek);
 e) a munkaadók bevonása az iparostanonc iskolai életbe;
 f) a flu- és leánytanonciskolák fokozatos szakirányú tagozása (a műhely oktatás kiépítése, lehetőleg csak szakképzett tanítók alkalmazása);
 g) a tanonciskolái és háztartási tanítókat és tanítónőket képző rajz- szakipari és szlőjd tanfolyamok;
 h) háztartási leány- és illetőleg ipari irányú fiú ismétlő-iskolák (berlini pamutmunka, piperekosár és sásfonó, gépkötő tanfolyamok, kosárfonás, faeszközök készítése, virágkertészet stb.);
 i) szlőjdoktatás elemi iskolákban, fa- és fémipari kézügyesítés a polgári fiúiskolákban;
 j) az iparrajziskolai tanműhelyek és tanfolyamok szaporítása, az inasotthonba felvett inasoknak mesterségesen kiképzése;
 k) Az ipari pályaválasztás gazdasági és egészségügyi irányítása; szoros kapcsolat teremtése a népiskola, a tanoncoközvetítés s az ipari munkaadók között, az ipari pályára készülő ifjúság útbaigazítása végett.
 8. *Kulturális népnevelés.*
 a) A fővárosi könyvtár és népház magában foglalt új közművelődési intézet;
 b) városi fiókkönyvtárak és hírlapszobák;
 c) a szabadoktatás intézményeinek ügyei;
 d) a fővárosi múzeumok ügyei;
 e) színházügyek.

II. Munkásügyi szociálpolitika.

A) A dolgozó munkások védelme.

1. Az emberséges munkabér- és munkaidő biztosítása a közszállításoknál.
2. Fővárosi központi békéltető hivatal.
3. A munkásügyi törvényhozás véleményezése, illetve sürgetése.
4. A munkások érdekképviseleti ügyei, (munkáskamarák, szakszervezeti otthonok stb.).
5. A nemzetközi munkásügyi egyesületek és kongresszusok munkájának állandó szemmel tartása.

B) A munkanélküliek gondozása.

1. A munkanélküliség statisztika kiépítése (folytatólagos felvétel a szakszervezetek, munkaközvetítő intézetek és a munkásbiztosítási pénztárak bevonásával, egy időpontra vonatkozó városi felvételek).
2. A munkaközvetítés közsegésítése, paritásos alapra helyezése és szakirányú kiépítése.
3. A közmunkák és közszállítások szabályozása a munkanélküliség enyhítése szempontjából.
4. A munkanélküliek közvetlen segítése;
 a) pénztámogatással;
 b) inségmunkával.
5. A főváros közvetlen munkásainak gondozása.
1. Munka- és életviszonyaiknak állandó szemmel tartása.
 2. A bér és munkaviszonyok rendezése.
 3. A fővárosi munkások agkori és rokkant biztosiása.
 4. Munkásjóléti üzemi intézmények,
 5. A munkásválasztmányok.
 6. A bérfizetés napjának hétköznapra áttétele.
 Gratulálunk ehhez a gyönyörűen kidolgozott programhoz, mely mindenképpen méltó a szociálpolitikai ügyosztály talentumos vezetőjéhez és derék munkatársaihoz.

A magyarországi munkások gazdasági harcai 1911-ben.*)

Mint az előző években, az idén is igyekszünk számokban kimutatni a magyarországi munkásság küzdelmeinek eredményeit. A sokatmondó számok elének tárják azokat a nagy és elkeseredett harcokat, amelyek a tőke és munka közt folynak és mutatják azt is, hogy mit vívtak ki a munkások az összetartás, a szolidaritás erejével. Ezek a számok fényesen igazolják, hogy a munkások szervezése nem hiábavaló fáradság és hogy a kivívott eredmények megérik azokat a nagy áldozatokat, amelyeket a munkások harcai igényelnek.

Az 1911-ben lezajlott gazdasági harcok főbb eredménye az, hogy 38.262 munkás átlag fél órával rövidítette a napi munkaidőt. Ez a munkaidő-rövidítés aránylag kevés áldozatba került, 28.134, vagyis a mozgalmakban részt vett munkások 73%-a békés úton vívta ki a munkaidő-rövidítést. Természetes, hogy a munkálatók nem jószántukból adták meg a követeléseket, hanem a munkások szervezettségét és a sztrájkokból eredő veszteséget szem előtt tartva, kénytelenek voltak békés egyezséget kötni.

Értek ez az eredmény már azért is, mert munkaidő rövidítése évenként nagyobb nehézségekbe ütközik. A szervezett munkások jórésze már a kilenc órai munkaidőnél tart, Innentől kezdve már roppant nagy az ellenállás. Hogy a mozgalmakban állott munkások fele mégis békés úton rövidítette munkaidejét, ez annak

*) A Szakszervezeti Értestőből.

tulajdonítható, hogy a budapesti vasgyárakban még mindig 10 órai volt a munkaidő és ezt sikerült békés utón rövidíteni. Különbösen hiába a munkáltatók minden erőltetése, tény az, hogy évről-évre rövidül a munkaidő. A legelkeseredettebb harcot a budapesti sütőmunkások vívták, ellenben a vas- és fémmunkások szervezete minden áldozat nélkül kivívta tagjai számára a heti 3 órai munkaidő-rövidítést.

Munkabérekben szintén nagy az eredmény. 36.963 munkás munkabéremelést nyert. Ebből 19.162 munkás békés utón átlag hetenkint 3 korona; 5 fillér béremeléshez jutott. A többiek pedig, illetve 17.801 munkás sztrájkok és kizárások alkalmával hetenkint átlag 3 korona 73 fillér munkabéremelést nyert.

Ügynevezett hatalmi kérdéseket, amelyek felvetésével állandóan vádolják a szakszervezeteket, a mozgalmakon résztvevő munkások nem támasztottak. Ellenben alig volt olyan mozgalom, amelynél a munkáltatók nem követelték volna azt, hogy a munkaközvetítés kizárólag az ő kezükben legyen. Ilyen körülmények közt a közvetítés kérdése fölött folyt a legnagyobb harc és hogy nem a szakszervezetek húzták a rövidebbet, azt már a Szakszervezeti Értesítő május havi számában mutattuk ki.

Áttérve most már kimutatásunk ismertetésére, meg kell jegyeznünk, hogy adatainkat a szabad szervezetektől kapjuk és most sem áll módunkban, hogy a szakszervezetek körén kívül eső bérmozgalmakról pontos adatokat szerezzünk be. Bizonyos azonban, hogy a szervezeteink körén kívül eső harcok száma jelentéktelen volt és hogy ezek a harcok majdnem kivétel nélkül eredménytelenül végződtek. De meg kell jegyezni azt is, hogy ha statisztikánk bizonyos tekintetben hiányos is, még mindig megbízhatóbb, mint az állami sztrájkstatisztika, amelynek adatait részint a munkáltatók, részint a hatóságok szolgáltatják be. A munkáltatók természetesen az ő szempontjukból mérlegelik a mozgalmakat, a magyar hatóságok pedig vajmi keveset törődnek statisztikával és a bérmozgalmakat tisztán rendőri szempontból kezelik. Minden szociális érzék híján, őket csak az érdekli, hány rendőri beavatkozás volt a sztrájkoknál.

Kimutatásunk szerint 1911-ben összesen 571 bérmozgalom zajlott le, még pedig Budapesten 227 és vidéken 344. A mozgalmakban résztvevő 56.299 férfi és 1691 nő. Az érdekelt üzemek száma 2398.

Ha figyelembe vesszük, hogy 1910-ben 162 sztrájk és 27 kizárás volt, akkor az 1911. évet a nagyobb harci esztendőkhöz képest sorolnunk, de ha a sztrájkok és kizárások számát és különösen a veszített munkanapok számát tekintjük, akkor az 1911. év veszteség dolgában mérsékelt volt. Ugyanis 1910-ben 20.884 és 1911-ben 21.517 munkás állott harcban. A veszteség ellenben kisebb volt, mint az előző évben. Míg 1910-ben a veszített munkanapok száma 367.612 volt, addig 1911-ben a csak 235.586 munkanapot veszítettek. Még pedig 97.983 munkanap vesztett el sztrájkok és 132.603 kizárások folytán. Ezt a kedvezőbb jelenséget a jobb konjunktúrának köszönhetjük. Érdekes, hogy a kőművesek 16 vidéki sztrájkjában 7464 munkás vett részt és mégis csak 13.735 munkanapot veszítettek, vagyis egy-egy munkás alig sztrájkolt átlag 2 napig. De ez nem annyira a sztrájkok rövid tartamának, mint annak tulajdonítható, hogy a bérharcban állott kőművesek elutazván a sztrájkok helyéről, más városokban állottak munkába.

Az 571 mozgalom közül munkabeszüntetés nélkül 344 (60-24%), sztrájkjal 206 (36%) és kizárással 21 (3-68%) végződött. Kollektív szerződést 171 esetben

kötöttek, vagyis az összmozgalmak 29.94%-ának kollektív szerződés volt az eredménye. Ez mindenesetre szép eredmény, ha figyelembe vesszük, hogy bizonyos oldalról még mindig örült agitáció folyik a kollektív szerződések ellen.

A mozgalmakban érdekelt 57.990 munkás közül 18.049 (31.12%) sztrájkba lépett, 3468 (5.99%) ki lett zárva és 36.973 (62.89%) békés utón intézte el követeléseit, A kimutatott 206 sztrájk közül 112 (54.37%) teljes győzelemmel, 51 (24.75%) részleges győzelemmel, 41 (19.91%) eredménytelenül és 2 (0.97%) ismeretlen eredménnyel végződött. A 21 kizárás közül 13 (61.90%) teljes győzelemmel, 2 (9.53%) részleges győzelemmel és 6 (28.57%) eredménytelenül végződött.

Kollektív szerződést 171 esetben kötöttek. Ebből az asztalosoknak 44, az építőmunkásoknak 26 jutott. Az asztalosok 44 szerződése 3747 és a kőművesek 26 szerződése 11.184 munkásra terjed ki. Ezek a számok mindenesetre igazolják, hogy az építőiparosok szövetsége hiába izgat a kollektív szerződések ellen, mert éppen az építőiparban kötöttek a legtöbb szerződést. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a III. számú táblázatunkban, a könyvnyomdászok rovatában kimutatott 10.135 munkás kollektív szerződése nagyrészt már az előző évben jutott érvényre.

Az eredmények részletezése a következő: Békés mozgalmak alkalmával nyert munkaidő-rövidítés.

		Összesen heti	
500 munkás	hetenként nyert	1 órát	500 órát
597	„	1 ½	895
141	„	2 ¼	282
36	„	2 ½	90
24.404	„	3	73.212
2456	„	4	9824
28.134 munkás		összesen 84.803 órát	
Sztrájkjal nyert munkabéremelés.			
30 munkás	nyert	hetenként	18 órát, összesen
168	„	7 ½	1260
34	„	5	170
664	„	3 ½	2324
6346	„	3	19038
278	„	2 ½	6956
368	„	2	73 ½
757	„	1 ½	1135
8645 munkás		összesen 25898 ½	

Kizárás alkalmával kivívott munkaidő-rövidítés.

1483 munkás hetenként nyert 3 órát, összesen heti 4449 órát.

Összegezve a munkaidőben kivívott eredményeket, azt látjuk, hogy 38262 munkás hetenként 115.150 órával rövidítette a munkaidőt; ha ezt a számot 6-tal, vagyis a heti 6 munkanappal osztjuk, akkor napi 19.185 órát kapunk, amit viszont megosztva a munkások számával, megtudjuk, hogy a mozgalmakon résztvevők átlag fél órával rövidítették a napi munkaidőt.

Munkabéremelésben következők az eredmények:

Békés úton nyert munkabéremelés			
43 munkás	hetenként	5.20,	összesen heti
3920	„	5.00	19600.00
340	„	3.60	1224.00
298	„	3.50	1043.00
2456	„	3.20	7859.20
28	„	3.00	84.00
379	„	2.70	1023.30
365	„	2.50	762.50

10015 munkás hetenként	2.40	Összesen heti	24036.00
1077 „ „	2.00	„ „	2154.00
301 „ „	1.50	„ „	451.50
19162 munkás		Összesen	58461.10

Sztrájkjal nyert munkabéremelés.

	K	K
(30 munkás hetenként	12.50,	összesen
7412 „ „	5.00	37060.00
992 „ „	4.40	4364.80
548 „ „	4.00	2192.00
34 „ „	3.90	132.60
420 „ „	3.50	1470.00
377 „ „	3.00	1131.00
168 „ „	2.88	483.84
1842 „ „	2.80	5157.60
6 „ „	2.50	15.00
246 „ „	2.44	600.24
1567 „ „	2.40	3760.80
1108 „ „	2.20	2437.60
157 „ „	2.00	314.00
31 „ „	1.50	46.50
8 „ „	1.20	9.60
14946 munkás		Összesen

Kizárás alkalmával nyert béremelés.

	K	K
315 munkás nyert hetenként	4.40	összesen
262 „ „	3.60	943.20
278 „ „	3.50	973.—
1451 „ „	2.—	2902.—
549 „ „	1.20	658.80
2855 munkás		Összesen

A munkabérekben kivított összeredmények következők:

36.963 munkás hetenként 1221.74 korona béremelést nyert, Ha már most beszámítva a munkanélküliséget, 40 munkahetet számítunk egy évre, akkor az évi nyereség 4,994.987 korona; ez utóbbi összeget megsztva a munkások számával, megtudjuk, hogy átlag a munkások egyenként 135 korona 14 fillér béremelést nyertek.

Visszamenőleg a sztrájkokban és kizárásokban résztvett munkások száma és a vesztett munkanapok száma a következőképp alakul:

Év	Sztrájkok száma	Kizárások száma	Résztvett munkások száma	Vesztett munkanapok száma
1905	346	36	58.512	1,839.235
1906	652	70	60.780	1,019.399
1907	488	133	44.276	1,825.483
1908	251	71	19.414	410.442
1909	181	32	13.419	418.888
1910	162	27	20.884	367.612
1911	206	21	21.517	235.586

Év	Munkabéremelést nyert		Munkaidőrovidítést nyert	
	munkások száma	korona	munkások száma	óra
1905	39.798	3,081.183	32.418	60.038
1906	79.333	6,639.066	65.115	63.097
1907	75.282	5,679.943	19.587	13.962
1908	7.415	415.445	5.333	4.246
1909	10.140	665.989	5.557	3.066
1910	26.644	2,251.296	16.324	6.523
1911	36.963	4,994.987	38.262	19.185
	275.575	23,727.909	182.596	170.117

Ezek a számok a szervezett munkások áldásos működéséről tesznek tanúságot. Bár a polgári osztály elítéli a sztrájkokat, bizonyos azonban, hogy ezért szükségesek és társadalmilag hasznosak. Az alacsony munkabérek és a hosszú munkaidő a nép testi és erkölcsi züllesztését következteti. Alacsony munkabérek mellett nem fejlődhetik az ipar és kereskedelem és nem boldogulhat az ország. A szervezett munkások nemcsak a saját, hanem az állam és társadalom érdekét védtek mozgalmakkal. Mindemellett az a helyzet, hogy Magyarországon még mindig nem ismerték el a munkásmozgalmak jogosultságát. Az egyesületi és gyülekezési jog még mindig a belügyminiszter és a rendőrhatalóságok személyétől függ. A munkások sztrájkjait rendőrileg kezelik, míg a munkáltatók legtjelesebb szabadságot élvezik. A szervezett munkások nemcsak a munkáltatók, hanem az államhatalom ellen is kénytelenek védekezni.

SZEMLE.

A pap. („Der Priester.”) A mű társadalmi résztletkutatások alapján összefoglaló és lehetőleg tárgyilagos képet nyújt a pap működéséről az emberiség történelmében. Szociológiai monográfia, mely azonban a főszólyt ama tanulságokra helyezi, melyeket a papság múltjából vallási téren oly kritikus korunk leszűrhet. A módszer pszichológiai és történelmi etnológiai.

A szerző mindenekelőtt a pap emberi típusát igyekszik körülírni. Kiemeli a nőies vonásokat (bosszúvágy, önmegtagadás, könyörületeség), utal a számos nőre, ki papi tevékenységet fejtett ki, továbbá a nemi természetellenességekre, melyek a papsággal gyakran kapcsolatosak (pl. a teljes önmegtartóztatás parancsa) és amelyek gyakran okozzák a lelki élet súlyos diszharmóniáját. Vázolja továbbá a fanatizmust, az ideálok álarcszerű megtestesítését és a külső méltóság iránti fogékony érzéket. Párhuzamot von azután a szerző a próféta- és a szoros értelemben vett lelkésztípus között. Az előbbi forradalmár, lelkesült, szabadság után áhító, az utóbbi konzervatív és dogmatikus. Mindkettő mélyen belenyúlt az emberiség kultúrfejlődésének irányításába és pedig ellenkező két irányban.

A második fejezet a papság etnológiai keletkezését és a régi kultúrkorszakokban kifejtett irányító működését tárgyalta. Az állam és egyház ősrégi harca az emezek pszihikai erőinek harcaként van beállítva és megvilágítást nyer a pap mindenkor befolyása a jogra, erkölcsre és törvényhozásra.

Ezután a papi pathológiának taglalása következik és a papnak, mint varázslónak, kultuszfejlesztőnek, orvosnak, prófétának, művésznek és mitológusnak bemutatása. Szerző azt az elméletet állítja fel, hogy a papban és bizonyos mértékig mindenki meg van egy titkos akarat a betegségre, vagyis a természetellenes izgalom és kábulat előidézésére.

A pap egy következetes elkábítási technikát teremtett meg és egészségtelen táplálkozási és életmóddal (bőjt, virrasztás, izzadás, öncsonkítás, nemi praktikák, táncok stb.) hisztérikussá fejlesztette ki magát, hogy lehetőleg könnyen idézhessen elő kényszerképzeteket, hallucinációkat, táncállapotokat, patológikus újjászülést, stb. Úgy vélte, hogy az ember legmélyebb bölcsesége öntudatlan lelkiállapotából fakad, ezért akarta a természetes és normális lelkiállapotot kiküszöbölni, hogy az istenek és a szellemek „hangjára” mindenkor figyelhessen. Részletes tárgyalást nyer a „vallási roham” és több más hisztérikus jelenség, továbbá a kábító mérgek (elsőben az alkohol) jelentősége a vallás szempontjából.

A következő fejezetben a csodatevő pap birodalmába lépünk, megismerjük a vallásos magán-iparnak csodaeszközeit, a nyilvános községi papságot, megfigyeljük a vallási kultuszformák fejlődését és a szimbolikus rítusokat a kereszténységig. A szerző közben nagy súlyt helyez annak kimutatására, mily szocializáló és organizáló hatással volt a szertartások ügye az emberiségre.

A papi orvos működésében, a papi psychotherápiában, megállapítja az értékes és helyes elemeket és kiemeli a sokféle „vallási kúra” bolond voltát és számos hátrányát. Itt fejtí ki a szerző a megvesztegető papi mesterkedéseken alapuló *pia frás* elvét is.

Ezután a prófétai papi működéstről, a prófétáknak a társadalomra gyakorolt forradalmi hatásáról; a jósaügyről lélektani és vallástörténeti alapon; végül az imáról, prédikációról és a papi nevelés-ügyről beszél.

A papnak a művészethez, filozófiához és tudományokhoz való viszonyát taglalva a papi szellem játékszerű alkotásainak analizéséből indul ki, S. *Freund* kutatásait is felhasználja és a művész, tudós és mitológizáló papi alkotásokat is leírja.

Az utolsó fejezet a leírtakból folyó tanulságoknak a jelenre és a jövőre való alkalmazása. E fejtegetések bizonyára sok ellentmondással fognak találkozni. A szerző csak a „szabadság papját” tartja a jövőben életképesnek; elismeri a lelkesült, átszellemülten vallásos emberek jelentőségét (pl. Nietzsche), épp úgy az aszkétát is (pl. Tolstói és a „természetes” életmódot élők), követeli azonban, hogy a „betegséghez való akarat” helyébe a „szabály felé való törekvés” lépjen, amit különösen az erotika szempontjából világít meg. Elismeri a hitesszme, a rituális szimbolumokkal való vallási társadalmosítás és a lelkipásztorkodás ügyének létjogosultságát, szükségesnek tartja azonban a lelkipásztorkodás ügyének a társadalmi és tudományos kutatások eredményeivel való teljes átalakítását tartja szükségesnek. A zsarnoki hitközösségnek szabad vélemény- és akaratközösséggé való átalakítása szerző szerint a tevékenység nagy terét fogja megnyitni és a szabadgondolkodó embernek a vallási vezetők iránt táplált lekicsinyló ellenszenvét el fogja tüntetni.

Dr August Horneffer,
Sohn bei München.

A hetedik nemzetközi törvényes munkásvédelmi egyesület szeptemberi (Zürich) kongresszusa öt bizottságban fog tárgyalni. Az egyes bizottságok tárgyai: I. bizottság: A munkásügyi hivatal és feladatai. – Nemzetközi munkásvédelmi szerződések.

– A munkásjog nemzetközi vázolósa. – Az egyesület programja. II. bizottság: Az ipari mérgek listája (kiegészítés). 2. Az ólomkérdés. 3. Eljárás a ferrosziliummal. 4. A bányamunka. 5. A lépgyulladás az ipari munkásoknál. 6. A kalaposok ólommérgezései. 7. A kikötőmunkások maximális munkaidéje. 8. Búvár- és caissonmunkák. 9. A munkások nemzetközi halandósági táblázata. – III. bizottság: 1. Otthonmunka és minimális bérek. 2. Méreg elleni védekezés a háziiparban. 3. A truckrendszer. – IV. bizottság: 1. Maximális munkaidő a folytonos üzemekben. 2. Munkaidő a különösen egészségtelen üzemekben. 3. A vasúti munkások védelme. 4. A szom- – V. bizottság: Munkásbiztosítás a külföldön. A gyermekmunka. A munkásvédelmi törvények végrehajtása.

Német jogászgyűlés Bécsben. Szeptember 3. és 7-ike között lesz az idén a XXXI. német jogászgyűlés megtartva. A napirendre a következő kérdés is ki van tűzve: A kereskedelmi törvényben körülírt szabályokon kívül érvényben lévő védelmi intézkedések közül melyek lennének kiterjeszthetők az özszes magánalkalmazottakra?

Az osztrák munkásstatistikai hivatal most kiadott 12. évi jelentése szerint a hivatal a következő munkálatokat végezte és tette részben közzé: Munkaidő a vas- és hengerművekben, valamint az üveg-hutákban. – Adatok a gyermekmunkáról Ausztriában. – Adalékok a kisjövedelmű osztályok háztartásához. – Anyaggyűjtemény a caissonmunkálatokhoz. – Jelentés a munkásbérharcokról. – A kollektív munka és bérszerződések Ausztriában stb. stb.

Az épületjogot új törvényben szabályozta Ausztria. Az új törvény szerint, épületjog, vagyis más telken lévő épület tulajdonához való jog csak az állam, a tartomány, a község, vagy valamilyen közalap egyháza stb. telkein szerezhető. A felülépítményhez való ezen jogot egyházak, vagy vallásos körületek csak a politikai hatóság beleegyezésével engedélyezhetik. Az épületjog tartama nem lehet kisebb, mint 30 év és nem lehet hosszabb, mint 80 év. Az épülethez való jog a telekkönyvbe való feljegyzéssel veszi kezdetét és ingatlan dolognak tekintendő. A felülépítmény a telek tulajdonává válik az épületjog lejártával. És pedig ellenkező megállapodás hijján az építési költségek $\frac{1}{4}$ -ének lefizetése ellenében. Kívánatos, hogy a felülépítményhez való jog minálunk is mielőbb szabályoztassék, mert ez mindent a lakáskérdés sikeres megoldására vezetett.

A fővárosi szociálpolitikai bizottság dr. Wildner Ödön tanácsnok elnöklésével ülést tartott. A napirend előtt Wermes Marian a tabáni lakosság ki-telepítését és ezzel kapcsolatban a sashegyi medence mielőbbi kiépítését sürgette:

A szociálpolitikai és közművelődési ügyosztály szociálpolitikai munkaprogramját Wildner tanácsnok terjesztette a bizottság elé. A nagyszabású programmat mai számunkban külön közöljük. Az előterjesztés fölött hosszabb vita indult meg.

Pető Sándor dr. arra mutatott rá, hogy nemcsak a munkások, hanem a kispolgárok helyzetének javítása is a szociálpolitika körébe tartozik, a bérfizetés napjának hétköznapra való átvitelének eszméjét mielőbb megvalósítandónak tartja, a kislakások, menhelyek stb. kezelésénél szükségesnek tartaná egy központi lakáshivatal fölállítását.

Bródy Ernő dr. a játszótermek és parkok megoldását sürgeti. Egyébként azt a kérdést intézte Wildner tanácsoshoz, hogy a népszálló-intézmény a valóságban hogyan vált bel A tanácsos válaszában kijelentette, hogy a népszálló hús nappal a megnyitás után már teljesen megtelt jobbfajta munkásokkal, kishivatalnokokkal és diákokkal. Egy baja van csak, az, hogy kicsi. Mindenki, aki e népszállót megtekintette, a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott az ott tapasztaltakról.

Herzfeld Frigyes a kórházak nagyobbítását és szaporítását sürgősen megoldandó kérdésnek jelentette.

Ferenczi Imre terjesztette elő ezután, hogy a X. ker. előjárósági épületben létesítendő népkönyha és munkásotthon berendezésének költségei 3450 ko-

róna többletet mutatnak az előirányzatnál. A bizottság a többletet megadta.

A magyar izr. kézmű- és földművelési egyesület 1910. év óta a fővárostól évi 6000 korona segélyt kap. Ezt a segélyt a bizottság erre az évre is megszavazta.

Dr. Miklós Elemér tanácsjegyző a fővárosi munkásgimnáziumok segélyére vonatkozó javaslatot terjesztette elő. A javaslat szerint az egyes munkásgimnáziumok a következő segélyben részesülnének: a III. kerületi 400, az V. kerületi 600, a VI. kerületi 1200, a VII. kerületi 800, a VIII. kerületi 800, a IX. kerületi 600, a X. kerületi 400 korona. A bizottság ehhez a javaslatához is hozzájárult.

Egy magyar encyclopaedia hiányát régóta érzi a magyar közönség. A lexikonok ezen hiányt nem képesek pótolni, mert ezek csak gyors és rövid tájékoztatást nyújtanak, holott az encyclopaedia az egész modern tudománynak nagy tanulmányokban való ismertetése. Ezen a hiányon segíthetett volna néhány év előtt a „Műveltség Könyvtára” című sorozatos vállalat. Ma már azonban kétségtelen, hogy ebben a vállalatban a kötetek nagy része csak gyorsan össze lett hordva, telve van ellenmondással és jó részében elavult volt már megjelenésekor (például a Technika Vívományai című kötet), jórésze pedig közben avult el. Sikerültebbnek mondhatók az egyes speciális encyclopaediáink, minők: a jogi és a közgazdasági lexikonok. Egy magyar encyclopaediára, vagy legalább is olyan speciális encyclopaediákra, / minők az angol: Encyclopedia of Social Reform, a német: Handwörterbuch der Staatswissenschaften, *égető* szükségünk van és ilyenek megvalósítása érdekében agítani is fogunk.

Az Országos Magyar Háziipari Szövetség közgyűlése most tartotta meg harmadik évi rendes közgyűlését az Iparművészeti Múzeum dísztermében, gróf Batthyány Lajosné és Szerényi József v. b. t. t. elnöke alatt.

A Szövetség üzleti forgalma 1911-ben jelentősen emelkedett, összesen 500.011 koronát tett ki és ezzel a félmillióval meghaladta még a 16 hónapos 1910. üzletév forgalmait is (496.864 korona.) Az egyre emelkedő tendenciának megfelelően fejlődik a Szövetség apparátusa is, úgy a termelés, mint az eladás tekintetében. A központi műhely termelése mellett nagy súlyt helyezett a Szövetség a vidéki termelés irányítására, miben részint egyes kiküldöttek, részint a helyi bizottság tagjai voltak segítségére. A termelés olcsóbbá tétele végett a Szövetség maga szerezte be a nyersanyagokat és osztotta ki a telepek között. A termények értékesítése nem kevésbé fontos feladata a Szövetségnek és ennek előmozdítására szolgálnak a turini, a lugosi, szabadkai, miskolci kiállítások, detailüzletek, fiókok stb. A harisnyakötő, a kosárfonó és a gombhorgoló akciókat a Szövetség az elmúlt évben is folytatta és remélhető, hogy mindezek a tereken a jövőben még az eddigieknél is szebb sikereket fognak elérni.

A jelentés annak a reménynek ad kifejezést, hogy a következő üzleti idényben is emelkedni fog a forgalom, a mi a háziiparosok érdekében is kívánatos. Följegyzi a jelentés, hogy gróf Széchenyi Lászlóné, Wanderbild Gladys Ormezón saját költségén háziipari kötőtelepet létesített.

Az általános szavazójog Angliában. Angolország 1832 óta negyedszer igyekszik azon, hogy a választójogot a megváltozott viszonyoknak megfelelően reformálja. Az 1832-iki törvény 500.000-rel szaporította a szavazók számát. 1867-ben a szavazók száma 1,084.000 volt. Ebben az évben újra reformálták a választójogot és a választók száma két és fél millióra emelkedett. 1884-ben három millió volt a szavazók száma, egy újabb reform azonban közel öt millióra emelte. 1912-ben a szavazók száma automatikusan 7,984.600-ra emelkedett. A választójog azonban még mindig cenzuson volt

és vagyona révén nagyon sok embernek egynél több szavazata volt, soknak 20-30 is. A census különféle bonyadalmai ezenkívül igen sok munkást megfosztottak szavazójogától, az utóbbi időkben pedig a bíróságok döntései egyenesen veszedelemmel fenyegették a munkások szavazójogát. Ezen a bajokon igyekszik az angol kormány segíteni és törvénytervezetet terjesztett az alsóház elé. A vagyonhoz kötött cenzusos választójog teljesen megszűnik és vele együtt természetesen a plurális választójog is. Ezentúl minden embernek lesz egy szavazata, ez is azon a címen, hogy az illető Nagybritania polgára. Az egyetlen feltétel, amelyhez a választójogot kötik, az, hogy az illető hat hónapig lakjék valamely választókerületben, mielőtt a szavazók listájába felvesszik. Választójoga van minden polgárnak, aki a 21 éves életkort betöltötte.

Az új törvény megszünteti az egyetemi képviselőket és így megszüntet kilenc mandátumot, amelyek eddig állandóan a konzervatívok birtokában voltak. Ezenkívül az ír homé-rule következtében 61 ír mandátum is megszűnik, úgy, hogy ezután az angol alsóház 600 tagból fog állni 670 helyett. A nők nem kapnak szavazati jogot.

A szakadatlan üzemben alkalmazott munkások munkaideje tárgyában nemzetközi tanácskozás volt Londonban, ahol Magyarország is képviseltette magát dr. Gaál Jenő személyével. A tanácskozás mintegy előkészítő volt a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesületének őszi zürichi kongresszusához és úgy a kohó- és olvasztóművek, mint az üveggyártás tekintetében határozathoz jutott, amely szerint a bizottság által megismert tényekből azt a véleményt szűrték le, hogy a nyolcórás munkanap (Schichte) a legmegfelelőbb a szakadatlan üzemekben és a bizottság ajánlja ezt a munkás testi és erkölcsi jóléte szempontjából és szociális, valamint nemzetgazdasági érdekekből. A határozatot csak Olaszország és Ausztria küldöttei nem szavazták meg. A papír- és fűrészipar tekintetében a bizottság még további adatgyűjtés szükségét állapította meg.

Mezőgazdasági munkaadók szervezete Olaszországban. A Sociale Praxis június 20-iki számában Hans Rudloff leírja a bolognai „Nemzeti Agrárszövetség”, működését, amelyet 1909 óta folytat ez az Olaszország összes mezőgazdasági egyesületei magában foglaló kötelék. A szövetség, amely a mezőgazdasági munkások nagyarányú szervezkedésének és mozgalmainak reakciójaként jött létre, hármas tevékenységet fejt ki: munkásmozgalmak megelőzését és annak sikertelensége esetében az ellenállást, azután politikai működést „a magántulajdon elveinek és a mezőgazdasági üzemek szabadságának a védelmére”, végül gazdasági tevékenységet hasznos védő- (Fürsorge), hitel- és biztosítási intézmények létesítésére a mezőgazdasági népesség érdekében. A szövetség rövid működése alatt máris nagy eredményeket ért el. Fő műve „a mezőgazdasági munkaszüntetésből eredő veszteségek ellen való kölcsönös biztosítási egyesület” megalapítása. Ennek az egyesületnek mindenki tagja lehet, aki valamely agrárkötelékbe tartozik. A sajátjukon gazdálkodók minden hektár után 12 lírát jegyeznek. Egy tizedét készpénzben befizetik, a többit váltó alakjában. A nem sajátjukon gazdálkodók ugyanígy 6 lírát jegyeznek. Az így gyűjtött tőke két tartalékot képez: a földbirtokok és az üzem tartalékát. Az évi díj a biztosított érték és a rizikó szerint változik, ez idő szerint az érték 1-1/4 százalék között változik. A biztosítás folytán megtérítést nyer minden kár, amelyet „jogosulatlan” szüntetés, bojkott és kizárás okoz, sőt az is, amely a munkásszervezetek agitációjára visszavezethető üzemműködéséből származik. A

kizárásból eredő kárt csak akkor térítik meg, ha a kizárás a szövetség hozzájárulásával történt. A kárt szakértő a károsult közbenjöttével állapítja meg és a biztosítási egyesület első sorban a díjpénztárból fizeti, de ha itt nincs fedezet, akkor az üzemi tartalékhoz és végső esetben a földbirtoktartalékhoz nyúlnak. Az egyesület első esztendeje, 1908, mindjárt kemény próbára tette az intézményt, mert akkor állott az olaszországi mezőgazdasági sztrájkmozgalom a tetőpontján. Hogy a segítséget ne éppen ott tagadja meg, ahol legnagyobb szükség van rá, úgyszólván a sztrájk küszöbén is elfogadott az egyesület biztosításokat. De a nagy áldozatok, amelyeket ez alkalommal hozott, a munkaadók javára döntöttek el a nagy pármái földművessztrájkot. Már a következő évben olyan minimális volt a sztrájk-kár, hogy az előbbi év vesztesége teljesen megtérült, sőt osztalékra is jutott.

A gyermekmunka. A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete folytatta tanácskozásait a gyermekmunkáról, amelyek jelenlegi helyzetét Heller Farkas titkár bevezető előadásában világitotta meg.

Dr. Friedrich Vilmos rámutatott arra, hogy a magyar állam, amely oly szívesen hangoztatja, hogy a gyermeknek joga van az államban, éppen akkor hagyja el a gyermeket, amidőn annak az államra leginkább szüksége van, tudniillik akkor, amidőn a gyermek fejlődése leginkább megkívánja az állam támogatását. Kivált a háziiparban és a kisiparban rosszak a viszonyok, míg a nagyiparban jobbak. Iskolaorvosokat kellene alkalmazni, akik állandóan figyelik a gyermekeket, kivált a tanonciskolákban volna ez fontos. A munkaidőt a gyermekekre 14-16 év között hat órában kellene megállapítani. Glücklich Vilma szerint csak oly parlament fog ezen a téren is igazán sikeres alkotásokat végezni, amelyben a gyermekek iránt érzékkel bíró nők fognak ülni. Dr. Hahn Dezső a betegsegélyző pénztár adataival megvilágítja a fiatalok munkások nagy betegezési és halálozási arányát. A gyermekmunka szabályozásánál a 14 éves korhatár mellett foglal állást. Szükséges, hogy a kisiparra, a háziiparra, a mezőgazdaságra is terjeszszék ki a törvényt. Bosányi Endre szerint nyugaton talán az ipar által elcsenevészedett munkásnak nagyobb védelemre van szüksége, mint a mi ifjú erejű munkásságunkban. A nyugati államok munkásvédelme luxus volna nálunk. Elegendőnek tartja a mai ipartörvény intézkedéseit, csak szigorúan végre kellene azokat hajtani. Katona József tisztiorvos elsősorban a kisipari gyermekmunkások védelmének a szükségét hangsúlyozza. A tanonciskolákban hihetetlen állapotok vannak, mert a gyermekek teljesen kimerülten kerülnek oda. A kör, amelyre a szabályozása a gyermekmunkának kiterjedjen, okvetlen szélesbitendő, a mezőgazdaságot és a kereskedelmi alkalmazottat is be kell vonni. Szegedy Maszák Elemér ipari főfelügyelő szerint az ellen kell küzdeni, hogy a gyárakban a gyermekek életkorát magasabbnak tüntetik föl és így kibújnak a törvény tiltó rendelkezései alól. Földi Imre a kávé- és vendéglősiipar nevében kéri a gyermekmunka megszorítását.

Az egyesület a vita anyagát kinyomtatja és az érdeklődőknek megküldi.

A budapesti ipari és kereskedelmi Munkaközvetítő Intézet most adta ki jelentését fennállásának 12-ik évéről. A jelentés tanúságot tesz arról, hogy az intézet tevékenysége évről-évre egyre nagyobb körökre terjed ki és hogy munká-

jának eredménye is fokozatosan javul. Csak két számot emelünk ki e jelentés anyagából. A munkások 77821 esetben, a munkaadók pedig 79842 esetben fordultak az intézethez. Az előbbi csoportban a jelentkezés 69%-át, az utóbbiban pedig 76%-ot intéztek el eredményesen. Figyelemreméltó még, hogy a munkaadók jelentkezéséből 35.000 esik Budapestre, a többi a vidékre.

Munkaidő és munkabérszabályzatok tárgyalásai cím alatt 832 oldalas kötet jelent meg. A budapesti grafikai és rokoniparosok főnökegyesülete és a magyarországi nyomdai munkások szakszervezete megbízásából, gyorsírói jegyzetek nyomán szerkesztették Peidl Gyula és Preusz Mór munkások, továbbá Kertész Árpád és Krausz Soma munkáltatói megbízták. Ez a könyv nemcsak a nyomdászok szervezetének történeti dokumentuma marad, hanem sokat tanulhatnak belőle a többi szervezetek tagjai is. A szakszervezeti mozgalom sok előnyt hozott már a munkásoknak, de akik azt hiszik, hogy még többet is lehetett volna elérni, ha a munkások vezetői nem lennének engedékenyek, azok a nyomdászok tárgyalásaiból az ellenkezőről győződhetnek meg. A tárgyalások jegyzőkönyve igazolja, hogy még az olyan régi és erős szervezet, mint a nyomdászoké is, csak rendkívül nagy és hosszadalmas szóharcok után volt képes tagjai számára elfogadható árszabályt biztosítani. Hogy a munkásoknak nem teljesült minden kívánsága, ez igazán nem a vezetőktől függött. A tárgyalások 49 ülést vettek igénybe és a résztvevők igazán szép munkát alkottak. Igazuk van a műszerkesztőinek, midőn a bevezetésben mondják: . . . „Ez a mű, mint forrásmunka, nemcsak a nyomdaipar művelői, de más szakmák számára is becses lesz mindenkor, csakúgy, mint maguk a tárgyalások, melyek modora is érdemes arra, hogy követőkre találjon.”

A hétköznapi bérkifizetés. A szakszervezeti választmány május 31-én tartott ülésén, a legutóbbi szakszervezeti kongresszus határozata folytán, foglalkozott a hétköznapi bérkifizetés kérdésével és ki-mondta, hogy bár elvben nincs kifogása az ellen, ha a munkabéreket a hét bármely napján fizetik ki, de nem tartja a hétköznapi kifizetések ügyét olyan fontosnak, hogy ezért érdemes lenne országos akcít indítani és a tulajdonképpeni szakszervezeti feladatokat egy pillanatig is elhanyagolni. A szakszervezetek úgy mint eddig, egyik főfeladatuknak tekintik a munkások anyagi és erkölcsi érdekeit minden téren megvédeni. Így a magánhelyiségek fentartásával igyekeznek a munkásokat nevelni és az alkoholizmus veszélyétől megóvni. A gyáriparosok és egyes polgári antialkoholista egyesületek a hétköznapi kifizetéssel kapcsolatban az alkoholizmust említik, holott a kifizetés időpontja nincs összefüggésben az alkoholkérdéssel; tény azonban, hogy a gyáriparosok a munkások figyelmét akarják elterelni a rövidebb munkaidő követelésétől. A szervezett munkások, úgy mint eddig, a jövőben is főszínyt fektetnek a munkaidő megrövidítésére és a munkabérek emelésére. Ajánlatos tehát, hogy a hétköznapi kifizetés helyett követeljék, hogy a munkahét szombat déli 12 órákor végződjék, illetve a munkabérek szombaton délelben fizetessenek ki, hogy a munkásoknak alkalom nyíljon szükségleteik bevásárlására. Végül tiltakozott a szakszervezeti választmány az ellen, hogy akár egyesek, akár testületek, vagy gyűlések a munkások nevében követeljék a hétköznapi bérkifizetést.

Kollektív szerződés az asztalosiparban. A budapesti asztalossegédek kollektív szerződése július hó

1-én lejárt. A szervezet ezért még kellő időben megkezdte a munkáltatókkal a tárgyalásokat, hogy a lejárát idejére az új szerződés megköthető legyen. Több heti tárgyalás után a munkások és a munkáltatók küldöttei megegyeztek egymással, de talosok bizalmiférfiai és egy nyilvános asztalosgyűlés a megállapodásokat nem fogadták el, mert néhány pontját sérelmesnek találták. Új tárgyalást kellett tehát megindítani, hogy a szerződés ügye dülőre juthasson.

E tárgyalások eredménye az, hogy az asztalossegédek titkos szavazással, nagy többséggel elfogadták a kollektív szerződést, amelyet kedden délelőtt a királyi ipari főfelügyelő előtt, a munkások és a munkáltatók küldöttei aláírtak és ezzel öt esztendőre biztosították az asztalosiparban a békét.

Az új szerződés legnagyobb előnye a nyolc és fél órai munkaidő kiküzdése. A munkaidő minden esztendőben hetenkint egy órával megrövidül, míg végül 1915 május 1-én a nyolc és fél órai munkaidő lép életbe. Ezenkívül a munkabérek is lényegesen emelkednek. A munkabérek minimuma az első esztendőben újjonon fölszabadult segédek részére óránként 37 fillér, az egyéves gyakorlattal bíró segédek részére óránként 47 fillér. A bérminimum 1915 július hó 1-én 40 és 50 fillér óránként. A napibérben dolgozók szeptember hó 1-én óránként négy fillér javítást kapnak és 1915-ben ismét óránként négy fillért. Mindennemű darabszámos munkára szeptember 1-én 5 százalék javítás jár, 1915-ben pedig ismét 6 százalék. A gépmunkások minimális órabére negyven fillér és a bérjavítás óránként 3 fillér. A túlórázásért az első két órában 30 százalék túlfizetés jár, azontúl 50 százalék. A műhelyen kívüli munka 20 százalékkal jobban díjaztatik, a vidékre való kiküldés ideje alatt 40 százalék javítás jár. A szerződés biztosítja ezenkívül a szakegyleti munkaközvetítést is és elismeri hogy a munkásoknak joguk van a műhelyekben bizalmiférfiakat választani.

A szücs munkások kollektív szerződése. Két hónapig tartó tárgyalások után kollektív szerződést kötöttek a budapesti szücs munkások munkáltatóikkal. A megkötött szerződés heti 4 koronával javítja meg az eddigi béreket és egyik sarkalatos pontja az, hogy csak szervezett munkást alkalmazhat a munkáltató. A szerződés, amely 130 üzemre és 500 munkásra és munkásnőre terjed ki, lényegesebb pontjai ezek: A napi munkaidő 9 óra. Karácsonykor, újévkor, húsvétkor, pünkösdkor és Szent István király napján a munkaszünet ellenére az egész napra eső bér megfizetendő. A többi, a nap-tárban vörössel jelzett napokon csak 4 és fél órát dolgoznak a munkások, de azért egész napra eső bér jár. Túlórázás csak szeptember 1. és január 15. között rendszeresíthető, de naponta a 3 órát meg nem haladhatja. Minden túlóráért a hetibér minden koronája után 3 fillér fizetendő. A segédek minimális heti munkabére 20 korona, a gépésznöké 17, a stafirozónőké 15 korona. Ennél kevesebbet a tanulókon kívül senkinek sem lehet fizetni. A szerződés 4. és 5. évében ezek a bérek 22, 18 és 16 koronára emelkednek. Három tanoncot vagy tanulóleányt minden mester tarthat. Szervezett munkás alkalmazandó. A munkaközvetítést a munkások szervezete végzi. A szerződés betartására a munkásokból és munkáltatókból álló békéltető bizottság ügyel. A szerződés 1917 június 30-ig érvényes.

A budapesti üveges munkások másfél heti sztrájk után győzelmet arattak. Kollektív szerződést kötöttek, amely a munkásoknak meglehetősen kedvezményeket nyújt.

Világkönyvtár, mely tükre óhajt lenni mindazoknak az eszmeáramlatoknak, melyek a modern világot foglalkoztatják, Napóleonnak is szánt egy kötetet, egyikét a legjobb Napoleon-biográfiának, Dumas-perenek, a nagy regényírónak „Napoleon élete” című művét. A könyv, melyet Bölöni

György fordított le pompásan, színes, ragyogó, szikrázóan szellemes munka és komoly, hű életrajz: Napóleont, az embert, a zsenit, a hőst, csodás pályáját, csodás bukását meseteri vonásokkal állítja elénk. – A könyv ára vászonkötésben 1 korona 90 fillér.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: **dr. Halász Frigyes,**

az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

A munkásbiztosítás konszolidálódása általános szociálpolitikai és nemzetgazdasági érdek. Minden jel arra mutat, hogy a konszolidálódásnak több helyen megszokadt folyamata most már kellő folytatását nyeri. *Anyagiakban* az 1912. év több kedvező momentumot hozott. Itt van mindenekelőtt a kisiparosok járulékfizetésének a többi munkaadókéval való egyenlősítése. 1910-ben kereken 2,400.000 korona járulék rovatott ki a kis munkaadókra. 1912 második felében a kis munkaadók az eddigi *hat* nap helyett *hét* napra és 2% helyett 3%-ot fizetvén, 1912-ben a kirovándó járuléktöbblet a hetedik napra 200.000 K, a 3% címén 650.000 K, összesen 850.000 K. 1913-ban a teljes évre 1,700.000 K lesz a többlet s természetes szaporodás címen évenként 5%-ot, 1910 óta az akkori összeggel szemben 15%-ot számítva, 1913-ban az 1910. évi összeggel szemben a többlet 2,315.000 korona lesz. *A munkabérek állandó emelkedése* is előnyös pénzügyileg a munkásbiztosítás szempontjából, mert a munkabérek emelkedése a segélyek terén csupán a *táppénz* emelkedését idézi elő, mely az összes segélyeknek átlagban csak 30%-ára rug, ellenben a napibérosztályokhoz nem igazodó, minden tagra nézve egyenlően természetben nyújtandó segélyek (orvos, gyógyszer, fürdő stb.) költségeinek viselését a pénztárra nézve könnyebb teszi. Előnyös auspicium az is, hogy – mint múlt számban arra rámutattunk, – 1912-ben 'eddig a *taglétszám* az 1911. évvel szemben 8-9%-kal emelkedett, a *beteglétszám* azonban 2-3%-kal csökkent. Kedvező momentumként sorolhatjuk fel azt is, hogy a kereskedelemügyi miniszter *1½ millió korona igazgatási költségnek* az állam részéről való viselését helyezte ki látásba az országos pénztárnak. *Két millió korona* az állami alkalmazottak utáni járuléktartozások törlesztésére, melyet az államkincstár hihetőleg a közel jövőben fog kifizetni, alkalmas lesz a múlt veszteségeinek eltüntetésére. *A M. Á. V. betegsegélyző pénztár* most befejezett vizsgálatából kifolyólag ugyancsak nagyobb összeget lesz köteles a M. Á. V. a T. 146. §-a alapján az országos pénztárnak fizetni. Az állam által rendezendő sorsjátékból az országos pénztárnak juttatandó *3½ millió korona* abba a helyzetbe fogja juttatni az országos pénztárt, hogy; tagjai részére megfelelő szanatórium, s a törvényhatóságok és városok segítségével többrendbeli üdülőhely és diszpensaire felállításával tagjainak az eddignél jobb ellátást nyújtsón, őket alaposabban gyógyíthassa, s ily módon az intenzívebb gyógykezelés útján a hosszú ideig tartó extensiv s állandó visszaesésekkel járó segélyezéseket csökkentse.

A tisztviselő ügy rendezése, – a konszolidálódás ezen elsőrendű faktora – szintén a legjobb úton van s megoldása a legközelebbi jövőben várható.

Két nagy tátongó sebe van azonban a munkásbiztosításnak, melyek meggyógyítása nélkül a munkásbiztosítás zavartalan fejlődése el nem érhető. Az egyik *a járulékhátralékok* kérdése, a másik *az orvosügy.* A járulékhátralékok kérdése csakis úgy lesz megoldható, ha a *büntető,* legalább is a *kihágási* paragrafusok vé-

delme alá helyezi a törvényhozás a pénztárnak e körüli érdekeit. Az orvosügyben pedig az orvosok (és pedig különösen a mozgalmat szító nem pénztári orvosok) merev osztályozása folytán nem lehet más megoldás, mint külön pénztárorvosi tarifa rendeleti megalkotása mellett a pénztárorvosi teendők kötelező hatósági orvosi ellátásának törvényi kimondása.

A lugosi kerületi pénztár autonómiájának visszaállítása végett felterjesztéssel fordult az országos pénztár igazgatósága az állami munkásbiztosítási hivatalhoz. Az állami hivatal erre közölte az országos pénztárral, hogy néhány hónap múlva fog a pénztár vezetése az autonómia kezébe visszaadni.

A baleseti poliklinika létesítésére vonatkozó országos pénztári közgyűlési határozattól, mely szerint a baleseti poliklinika a budapesti kerületi pénztár székházában a baleseti kezelési költségzsámla terhére volna felállítandó, az állami hivatal a jóváhagyást megtagadta. Sajnálatos, hogy ezzel a nagyfontosságú, a sérültek mentől kisebb munkaképesség-csökkenéssel való gyógyulását és a munkaadók járadékterheit csökkenteni hivatott intézmény létesítése késedelmet szenved. Reméljük, hogy az országos pénztár idei közgyűlésén meg fog találni a poliklinika létesítésének oly módja, mely az állami hivatal helyeslésével is találkozni fog.

Az országos pénztár higiéniai ambulatóriuma a múlt hó elején megkezdte működését. Az ambulatórium egyik célja az ipari megbetegedések tanulmányozása és felderítése, az ipari megbetegedések tudományos tanulmányozásán nyugvó üzemi és egyéni higiénia tudományos fejlesztése, a higiéniai szolgáló megfelelő gyakorlati intézkedések megtételére az országos pénztár igazgatóságának javaslatok tétele; másik célja pedig, a felmerülő ipari betegségek szokásos gyógyítási módjai hiányának megállapítása mellett a helyes gyógyítás útjának kijelölése.

A kerületi pénztári székházépítési program keresztülviteléhez szükséges szakmunkaerők alkalmazása az országos pénztárnál. Az országos pénztár igazgatósága múlt hóban tartott ülésében a ker. pénztári székházépítési ügyek műszaki *szakvéleményezése* céljából a ker. pénztárak székházépítési számlája terhére *Medgyesi* (Messinger) Alajos műépítésszt *műszaki tanácsadónak* választotta meg. A műszaki természetű adminisztratív ügyek ellátására pedig az építkezés tartamára a IV. fizetési osztálynak megfelelő javadalmazással *Boros* Arthur építőmestert alkalmazta. A székházépítési ügycsoport vezetésével továbbra is *dr. Kertész* Samu segédtitkár bízott meg s az ezen ügykörben már eddig is szerzett érdemeire és az ezentúl reá háruló fokozott feladatokra tekintettel jelenlegi javadalmazása és a III. fizetési osztály szerinti összlétszám közötti különbözet erejéig részére *működési pótlók* állapított meg.

A Curia reformálja a bányatársuladákat. Mint-hogy a bányatörvényt s azzal együtt a bányatársuladák elavult és ma már tarthatatlan igazságtalanságokkal járó intézményét a törvényhozás nem vette átalakítás alá, a Curia az elébe kerülő konkrét esetekben igyekszik némi összhangot teremteni a modern jogelvek és a bányatársuladák szabályai között. Nevezetes mindenekelőtt a Curia gyakorlatában az az újabb ítélet, melylyel a magánalkalmazottak nyugdíjáruléka tekintetében egy kereskedelmi vállalat nyugdíjintézetére nézve elfoglalt álláspontját a bányatársuladákra is

megfelelően alkalmazza. Az említett peres esetben oly társuladáról volt szó, melynek alapszabályai szerint a nyugdíjbér 10 évi szolgálati idő után kezdődik és ha a bányatulajdonos alkalmazottját annak hibáján kívül felmondás útján 10 év eltelté előtt néhány hóval bocsátotta is el: nemcsak, hogy nyugbérhez nem juthat, hanem keresményének a nyugbér-alapra visszatartott részét is csak akkor nyerheti vissza, ha a bányatulajdonos azt engedélyezi. A Curia kimondta, hogy az a szerződéses jogviszony, amelyben az egyik fél a másik fél önkényének akként van alávetve, hogy a munkaképtelenség napjaiban való megélhetés biztosítása okából befizetett összeg is a másik fél pusztá önkényétől függőleg tőle elvonassék, az osztó igazsággal annyira el-lenkezik, hogy ahhoz a jogszolgáltató bíróság segédkezett nem nyújthat és az alapszabályok ezen rendelkezését nem alkalmazhatja.

Ennél is tovább ment egy lépéssel a Curia egy másik esetben, midőn ugyanazon bányatulajdonos a munkást 10 évet meghaladó társuladástagság, tehát a nyugbérigény megszerzése után szabályszerű felmondás mellett bocsátotta el. A társulada nyugdíjszabályzata szerint ily esetben a nyugdíjra befizetett járulékoknak kamat nélküli visszatérítését a munkás összes nyugdíjigényeinek végkielégítéseként kérelmezheti, de a kérelem teljesítése a központi bizottság döntésétől függ (!) A Curia kimondta, hogy ha a központi bizottság a nyugdíjárulék visszatérítését megtagadta, a munkásnak azok visszakövetelésére nincs igénye; azonban épségben marad elbocsátatása után is az a joga, hogy keresetképtelenségének beállta esetére nyugbérigényeit érvényesítse, a társulada pedig ezek kielégítésére köteles.

Míg tehát az első esetben a járulékok visszatérítését, utóbbi esetben már a nyugdíjigényt magát állapította meg a Curia a társuladának minden szociális etikát felrúgó szabályai ellenére.

Íme, ilyen a törvényhozás késedelmét és igazságtalanságait kireparáló törvénytárgyarázat, az ilyen jogalkalmazás méltó az ország legmagasabb bíróságához. Ezt a szellemet és ezt a törvény magyarázati módot kellene alkalmazni az illetékes bíróságoknak tanoncok, inasok stb. kártalanítása ügyében is. (Lásd Szociálpolitikai Szemle 1912. évf., 11. számát.)

A vizitársulatok alkalmazottainak biztosítása. Az 1912. VIII. t.-c. felhatalmazta a kereskedelem-ügyi minisztert, hogy a földmivelségi miniszterrel egyetértőleg a vizitársulatok alkalmazottainak biztosítását rendeleti úton az 1907. XIX. t.-c.-től eltérő módon rendezze. Már az 1912. VIII. t.-c. ismertetésével kapcsolatban rámutattunk azokra a súlyos hátrányokra, melyeket az iparszerűleg cséplő géptulajdonos munkásai szenvedtek annak folytán, hogy balesetbiztosítás tekintetében az 1907. XIX. t.-c. hatálya alól kivéttelve, az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztár keretébe vonattak. Az országos munkásbetegsegélyző pénztár memorandummal fordult ez ügyben a kereskedelmi miniszterhez s kifejtvén a cséplőmunkásokat ért rettenetes

hátrányokat, azt kérte, hogy legalább az ármentesítő társulatoknál alkalmazottakat kíméljék meg a jogfosztástól s mellőzzék az 1912. VIII. t.-c. által megadott meghatalmazást s ne adják ki az illetékes miniszterek a vizitársulati alkalmazottakra vonatkozó rendeletet. Az országos pénztár memorandumának semmi fogantatja nem lett. Arról értesülünk, hogy legközelebb megjelenik az illetékes miniszterek rendelete, melylyel a vizitársulati alkalmazottakat baleset esetére való biztosítás szempontjából az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztár tagjai közé utalják, betegségélyezés szempontjából pedig szintén kivonják az országos munkásbiztosító pénztár keretéből és a betegség esetére való biztosítást az egyes társulatokra bízák. Tehát most már a vizitársulati munkások is maximum évi 240 korona járadékot fognak kapni teljes munkaképtelenség és tehetetlenség esetén az 1907. XIX. t.-c. alapján őket eddig megillető járadék helyett; a halálos balesetet szenvedett munkások özvegye pedig az évi ismétlődő járadék helyett, mely évenként 2-300 koronát tett ki, beérhetik majd egyszeri, egyszerismindenkorra szóló 400 korona végkielégítéssel. Mindezekre ráadásul pedig a betegségélyezés tere is visszafelé fejleszti a kormány az eddigi helyzetet. A munkások betegellátása a jövőben avállal a t i p é n z t á r a k h o z hasonló pénztárak kezébe adatik, sőt – tekintettel arra, hogy a kiszivárgott hírek szerint a munkások béréből nem fog levonás eszközöltetni – úgy látszik, hogy még csak vállalati pénztárak sem lesz a vizi társulati alkalmazottaknak, hanem az a u t o n ó m i á t ó l is megfosztják őket (!)

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal legújabb teljes ülési határozatai.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal június hó 20-án teljes ülést tartott, amelyen elfogadták az alant közölt elvi jelentőségű határozatokat, amelyeket egyelőre minden kommentár nélkül közlünk. Miután az indokolások szövege még nincs* megállapítva azt egyelőre figyelmen kívül kellett hagynunk.

I.

N. N. az országos munkásbetegélyező és balesetbiztosító pénztár elutasító határozatával és a munkásbiztosítási választott bíróság elutasító ítéletével szemben állandó járadékot kér.

A baleset állítólag 1907. évi szeptember hó 17. napján történt. Az orvosi gyógykezelés 1908. évi január hó 4. napjáig tartott és 10%-on aluli munkaképességsökkenéssel végződött.

Minthogy a betegségügyi biztosítási 10 hét 1907. évi november hó 25. napján lejárt, a netán megítélendő járadék kezdő pontja 1907. évi november hó 26. napja.

Kérdéssé vált, hogy ettől 1908. évi január hó 4. napjáig terjedő egy hónapra és tiz napra ítéltessék-e meg járadék, vagy pedig teljes két hónapra? Vagyis:

Elvi kérdés:

Járadéknak elmúlt időre visszamenő megállapításánál a járadékot a járadékigény megnyitlának napjától számított teljes hónaponként kell-e számítani akkor is, a mikor a „munkaképtelenség vagy pedig a munkaképességsökkenés egy-egy foka nem tartott teljes hónapon vagy hónapokon át, hanem teljes hónapnál rövidebb időhatáron belül végződött?

Határozat.

Járadéknak elmúlt időre visszamenő megállapításánál a járadékot havonként kell számítani akkor is,

amikor a munkaképtelenség, vagy pedig a munkaképesség csökkenés egy-egy foka nem tartott teljes hónapon vagy hónapokon át, hanem teljes hónapnál rövidebb időhatáron belül végződött.

II.

N. N. 1909. évi május hó 17. napján balesetet szenvedett. A betegségügyi biztosítás keretében történő segélyezés lejárt 1909. évi július hó 26. napján.

A kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága a sérült javára 1909. évi július hó 26. napjától kezdődő ideiglenes járadékot állapított meg, a mely járadék ellen igénylő föllebbezett ugyan, de a munkásbiztosítási választott bíróság elnöke a föllebbezést a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal bírói tanácsainak 14. sz. elvi határozata értelmében visszautasította.

Utóbb az országos pénztár igazgatósága 1910. évi augusztus hó 20. napjától kezdődő joghatálylallyal 40%-os munkaképességsökkenésnek és 1458 K 42 f. beszámítható javadalmazásnak megfelelő állandó járadékot állapított meg a sérült javára.

A sérült ezt a határozatot arra irányuló kérelemmel föllebbezte meg, hogy 40%-nál magasabb fokú munkaképességsökkenésnek megfelelő, arra az időre pedig, a míg kórházi és házi ápolásban részesült, tehetetlenségi 100%-os járadék ítéltessék meg részére. Az I. bíróság 1910. évi április hó 20. napjától kezdődő hatálylallyal 80%-os munkaképességsökkenésnek megfelelő járadékot ítélt meg igénylő javára, egyszerismind pedig 1909. évi július hó 15. napjától augusztus hó 19. napjáig terjedő 36 napra a tehetetlenségnek megfelelő 100%-os járadéknak az addig fizetett járadékhoz képest kiszámított különbözetét is megítélte neki.

Ezt az ítéletet az országos pénztár megföllebbezte és pedig kizárólag azért, mert az előbb említett 36 napra a bíróság a tehetetlenségi járadékot megítélte. Kérélmé az volt, hogy 1909. évi július hó 15. napjától 25. napjáig táppénz, ezentúl pedig augusztus 19. napjáig 60%-os járadék ítéltessék meg igénylőnek.

A megtartott tárgyalást követő tanácskozás során kérdéssé vált, hogy a felsőbíróságnak milyen terjedelemben kelljen fölülbírálnia az I. bíróság ítéletét, illetőleg N. N. járadékigényét? vagyis hogy szorosan a föllebbezési kérelem keretéhez képest azt kell-e a felsőbíróságnak eldöntenie, hogy 1909. évi július hó 15. napjától augusztus hó 19. napjáig terjedő időre milyen segélyezés, illetőleg kártalanítás járt igénylőnek, vagy pedig azt-e, hogy igénylőnek a szóban levő balesete alapján egészben véve milyen járadékra van igénye kezdetől fogva?

Az elvi kérdés tehát a következő:

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az I. bíróság ítéletének törvényesen megengedett föllebbezés alapján teljesített fölülbírálásánál azt az igénypontot, a melyre a föllebbezés vonatkozik, az igény egész terjedelmében hivatalból megvizsgálja-e és az igénypont alapiéin a köteles szolgáltatást törvényes mértékben hivatalból megállapítja-e, tekintet nélkül arra, hogy melyik fél föllebbezett és hogy mily határig terjed annal föllebbezési kérelme.

Határozat.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal az I. bíróság ítéletének törvényesen megengedett föllebbezés alapján teljesített fölülbírálásánál azt az igénypontot, a melyre a föllebbezés vonatkozik, az igény egész terjedelmében hivatalból megvizsgálja és az igénypont alapján a köteles szolgáltatást törvényes mértékben hivatalból megállapítja, az igény teljes alaptalansága esetéi pedig azt elutasítja, tekintet nélkül arra, hogy melyik fél től ered és meddig terjed a föllebbezési kérelem.

Ezen az alapon az I. fokú bíróság ítélete azon igénypont tekintetében, a melyre az egyik fél föllebbezése vonatkozik, *a nem föllebbező igénylőnek javára is megváltoztatható, úgyszintén megváltoztatható a föllebbező igénylő hátrányára abban az esetben is, ha a pénztár nem föllebbezett.*

III.

N. N. kimerítette az alapszabályszerű 20 heti betegségi segélyt, további 6 heti segélyt kér a pénztár évi fölöslegeiből származó s túlmenő segélyekre szánt alapból.

A pénztár az igényt elutasítja.

Igénylő föllebbezése következtében a munkásbiztosítási választott bíróság belebocsátkozik az igény elbírálásába és ítéletében elutasítja azt, indokolása szerint azért, mert a pénztár rendelkezik ugyan 20 héten túl való segélyezésre szánt zárszámadási felesleggel, de a túlmenő segélyek kiszolgáltatásának módját még meg nem állapította.

Elvi kérdés:

A munkásbiztosítási választott bíróságnak illetőleg felső fokon a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal bírói osztályának hatáskörébe tartozik-e annak a jogvitának az eldöntése, amely egyfelől a biztosított, másfelől a pénztár között az alapszabályszerű mértéken túl a pénztári feleslegnek „visszamaradt V. részéből” (T. 118. §. utolsó bekezdés), – vagy az 1907. évi XIX. t.-c. életbe-léptekor főnnállóit pénztáraknak akkor megállapított és kezelésében maradt vagyonából (T. 199. §.) adható, u. n. túlmenő betegségi segélyre támasztott igény tárgyában támadt?

Határozat.

A fölvetett kérdés igennel oldandó meg.

IV.

N. N. kovácstanonc, aki az A. B. nagybérő által bérelt mezőgazdasági uradalomban dolgozó X. Y. szegődményes kovácsnál nyert alkalmazást, ennek alkalmaztatásának folyamán 1908 április 11-én balesetet szenvedett; jelesül az uradalom kovácműhelyében tüzes vas kalapácsolása közben a fogóból kiugrott vas szeméhez vágódott s egy kis vasdarab szemébe hatolt. Ennek következtében N. N. bal szemévilágát teljesen elvesztette.

Az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár az állandó baleseti járadékra támasztott igényt elutasította, mert a balesetet szenvedett A. B. mezőgazdaságában kizárólag csak e gazdaság részére végzett munkát s az e gazdaságban lévő kovácműhelyben csak egy tanonc dolgozott, ennél fogva a balesetet szenvedett szerinte nem tartozik az 1907. évi XIX. t.-c. alapján balesetbiztosításra kötelezettek közé, miért is az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztártól baleseti kártalanítást nem követelhet.

A föllebbezés következtében ítélező munkásbiztosítási választott bíróság az igényelt baleseti járadékot megítélte. Ítéletében nem foglal állást az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztárnak az 1907. évi XIX. t.-cz. 3. §-ában megállapított biztosítási kötelezettség hiányára vonatkozó érvelésével szemben, de szerinte az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár N. N. balesetet szenvedettet a munkába lépés bejelentésének elfogadása által kötelékébe vette föl és ezáltal jogot adott neki arra, hogy baleset bekövetkezése esetén kártalanítsa.

E perben tehát a többi perdöntő kérdésektől eltekintve, eldöntendő a teljes ülés elé utalt következő elvi kérdés:

Az 1907. XIX. t.-c.-en alapuló balesetbiztosítási kötelezettség alá esik-e a mezőgazdaságban alkalmazott szegődményes uradalmi kovács üzeme, aki idegen megrendelők részére nem, hanem pusztán gazdája részére teljesít kovácmunkát?

Határozat.

A mezőgazdaságban alkalmazott u. n. szegődményes kovács üzeme, aki harmadik személyek részére kovácmunkát nem végez, az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ában meghatározott baleset-biztosítási kötelezettség alá esik.

Felelős szerkesztő : **Dr. LÁNCZI JENŐ.**